حاجی تریشر

تۉره بای قیشلاق نینگ پولدارلریدن سنلمسه هم، قۉللیغ–ایاغلی بۉلگنلیگی باعـث، روزگـار اره‌بـه‌سـینی بـیملال یخشـی یوریتیب یورگن کیشیلردن ایدی. اونـدن تشـقری، او قیشـلاغی نینگ تیللی–جغلی آدملریدن هم ایدی و شو باعث، قیشلاق نینگ کۉپلب ماجرالری و واقعه‌لریگه اره‌له‌شیب، اوره‌له‌شیب یوررایدی.

حج موسمی یقینله‌شیب کېلـه‌یاتگنیـده، نیمـه بۉلـدی یـو چۉنتگی حج بارماققه کوچسیز بۉلسه هم، تۉره بای‌نینگ باشـیگه حج باریب حاجی بۉلیش خیالی تاپیلیب قالـدی! او، بـو فکرینـی بیرینچیـدن ایکـی کیشـی دایمـی همطبـاق دوسـتلری بـیلن مصلحتله‌شیب آلدی. اوچره شووده ایکلـه همطبـاق دوسـتلری اونینگ اوشبو فکرینی عملگـه آشیریلیشـیگه قۉللریـدن کـېلگن کمکلرینی وعده بېردیلر.

تۉره بای‌نینگ حج کېتیش مسأله‌سی اۉزی، عایلـه‌سـی و همطباق دوستلری ارقه‌لی اسـته–سـېکین قیشـلاقده ترقـه‌تیلـه

www.ezgu.org

بېردی. حج موسمی پیتیگه تخمین بیر–بیرییریم آی قالگنده، تؤره بای‌نینگ حج کېتیش مساله‌سیدن دېیرلی بوتون قوم–قرینداشلری همده قیشلاقداشلری خبر بؤلگن یا خبر قیلینگن اېدیلر! شونده تؤره بای اؤشه ایکی دوستی نینگ مشوره‌سی بیلن قرینداشلری و قیشلاق آقسقاللریدن بیر نېچه کیشی‌نی بیر آقشام ضیافت قیلیب، چقیردی. ضیافتدن مقصد، رسمگه کؤره حج کېتیش آلدیدن کته ختم–خیرات قیلیب، اولوسگه آش بېرماققه تیارلیک کؤرماق اوچون کېنگاشماق اېدی.

بونی قره‌نگ که، تؤره بای‌نینگ اؤتکزیله‌جک ختم– خیرات ایشلریده اونینگ ایکی همطباغی تشبثنی قؤلگه آلدیلر. اولردن بیری ضیافته‌گیلرگه قره‌ته:

– برادرلر، تؤره بای عجب خیرلی نیت قیلیبدیلر. خدا خواهلسه او کیشی قیشلاغیمیزنینگ حج زیارتی شرفیگه اېریشه‌دیگن بیرینچی حاجی سی بؤله‌دیلر. تېنگری او کیشیگه قوتلوغ قیلسین. شونداق اېکن بیز قیشلاقداشلری اگر اؤزیمیز بارالمسک هم، لېکن شونداق عجایب ثوابدن بېپ‌نصیب قالمس‌لیگیمیز کېره‌ک. منه مېن بیر قؤی او کیشی نینگ خیراتیگه اؤز تمانیمدن قؤشه‌من، دېدی!

تؤره بای اېتیدن (ظاهراً) جدیت بیلن یؤق، آلمه‌یمن، دېدی. بیراق سؤزلشگه شی (تیار) تورگن ایکینچی همطباغی:

www.ezgu.org

هه تۉره بای، نېگه آلمس اېکنسیز؟ یا که شونداق ثوابگه بیزنی قۉشمه‌ی، یکه اۉزینگیز نصیب بۉلماقچی میسیز؟ دوستیمیز تۉغری ایته‌دی. بیزنی شونداق ثوابدن بې‌بهره قیلمسدن قبول قیلسنگیز-چی! دېدی.

کېین او، تېنگری بیزلرنی هم شونداق قوتلوغ کونلرگه یېتکزسین، دېب اۉزی هم اوچ بوجی گوروج (برنج) بېره‌من، دېب ایتدی!

اېتیدن دوستلری‌نینگ التماسیدن اۉتالمه‌گن تۉره بای، کمکلرنی "خدا حج ثوابلریدن سیز عزیزلرنی هم بهره‌مند قیلسین"، دېب بجانِ دل ممنونیت بیلن قبول قیلدی!

بونداق ثوابلی، اینیقسه رقابتلی همده همچشملیک عکس اېتیب تورگن ایشگه کیم هم جیم تورالر اېدی؟! قره‌نگ که ضیافته‌گیلرنینگ برچه‌سی ثوابگه قۉشیلیب، کته خیرات نینگ بیر قنچه کېره‌کلی نرسه‌لرینی اۉز ذمه‌لریگه آلدیلر!!

شونداق قیلیب، تۉره بای قطار قزانلرنی آسیب، برچه قیشلاقداشلری و اوزاق-یقین قیشلاقلردن چارلنگن مهمانلرگه آش بېردی. او خیرات کونی آپّاق کییم کییب، اېشیک آلدی و ایچکریده کېلگن مهمانلرنی کوتیب آلیب، کېته‌یاتگنلرینی اېسه "خوش کېلدینگیز!"، دېب کوزه‌تیب قۉیر اېدی. شوکونی قریندادش-دوستلری حتی اونینگ یېلکه‌سیگه تۉنلر تشلب، ایریملر اونگه

www.ezgu.org

سروپالر هم بېریب، ثوابگه قۋشیلدیلر! قیزیغی شو بۋلدی که عیناً شوکوندن باشلب، ایلگریدن برچەلر اونی "حاجی صاحب" دېیه باشلەدیلر!

تۋره بای نینگ همطباقلری تشبثی بیلن، کته خیراتدن سۋنگ هم آدملرنینگ ایاغی اونینگ اوییدن اوزیلمەدی. چونکه کۋپلر اۋزلری یا اۋتگن آته-بابالری نامیگه مکة الله شریف گه اتب نذر و دعا، قربانلیک قیلیش اوچون کۋپگینه پولنی اونگه تاپشیریب کېتر اېدیلر! اینیقسه ایاقلری گورنینگ لبیده تورگن چاللر و کمپیرلر، مکة الله ده قبرلری نامیگه بیر سیقیم‌گینه تو‌پراق اجرەتیش اوچون تاپگن- توتگنلرینی کېلتیریب بېرر اېدیلر. حتی بولر ارەسیده اېچکی، تاووق و اوی اسباب-انجاملرینی ساتیب، پولینی تۋره بای گه یالواریب کۋز یاشی آقیزیب، توتملب تاپشیرگن کمپیرلر هم آز اېمس اېدی!

شونداق قیلیب، بۋلەجک حاجی حج خرجلریدن مومەی (کۋپ)گینه مبلغنی قلبی پاک، سادە قیشلاقداشلریدن قۋلگه کیریتیب، عایله اعضاسی و قیشلاقداشلری نینگ دعا و کۋز یاشلری بدرقەسیده کابلگه جۋنب کېتدی....

بۋلەجک حاجیلر کروانی بیرین-کېتین مکة الله گه قرەب جۋنب کېتدی. بیراق نېگه دیر بیر قنچه حاجی عربستانگه کېتالمەی، زیارتدن نصیب سیز بۋلیب قالدیلر. بونی قرەنگ که، کېتالمەی قالگنلر ارە سیده حاجی صاحب تۋره بای هم بار اېدی!

www.ezgu.org

چونکه او حج مراسمی نی، مولجللنگن رېجەسیگه کۆره کېله سی ییللرده قالدیردی. او قۆلگه توشگن پوللرنی ایشگه تشلب، اوندن قۆلگه کیریتیلگن فایده بیلن حج فریضه سینی ادا قیلیشنی نیت قیلگن اېدی-ده!!

تۆره بای فرصتنی قۆلدن بای بېرمەدی. او دراو تۆپلەگن برچه پوللرینی بېلیگه توگیب، پاکستان تمان یۆل آلدی. او یېردن آدملرنینگ نذر و دعا و مکة الله توپراغی اوچون بېرگن پوللریگه خرمن ینچەدیگن انگلیسچه ده "تریشر" دېب اتلمیش بیر ماشین ساتیب آلیب، افغانستانگه جۆنتدی...!

قیشلاقلیکلر حاجی تۆره نی مکەدن حاجی بۆلیب قیتیشینی اِنتیقیب کوتیب تورگن بیر پیتده، او اېرتەراق توستدن (ناگهان) تامدن توشگن تراشه دېک بۆلیب، قیشلاققه کیریب کېلیب برچەنی حیرتده قالدیردی. قرەنگ که، اولرنینگ حیرتی ترقلمەی توریب، تۆره بای نینگ خرمن ینچەدیگن عجایب تریشر ماشینی هم ایزیدن قیشلاققه یېتیب کېلدی!

تۆره بای نینگ تورلی دلیللر ایتگنیگه قرەمەی، پول بېرگن قیشلاقداشلری اونگه قتیق اعتراض بیلدیریب، اینیقسه چاللر و کمپیرلر اېسه اونی قرغەی باشلەدیلر. بو اۆرینده، اینیقسه تۆره بای حج مسألەسینی آدملرنینگ پولینی آلیش مقصدیده اتەیلب اویوشتیرگن، دېگن میش-میشلر ترقلگنده، کیشیلرنینگ

www.ezgu.org

قرغیشلری و سۉکیشلری آرتیب کوچه‌یدی! او قنچه‌لـر اورینسـه هم، بیراق کیشی اونینگ ایتگن دلیللرینی اېشیتمس اېدی....

تۉره بای فرصتنی قۉلدن بېرمه‌ی، درحال "تریشر" ماشینی نی ایشگه تشله‌دی. او اوزاق–یقـین قیشـلاقلرنینگ خرمنلرینـی ینچیش‌گه باشله‌دی و قاوده–قاوده پول قۉلگه کیریته بېردی! بـو وضعیت، کوزه‌تیب تورگن قیشلاقداشلری نینگ تابـاره غیجنینـی کېلتیریب، اونی سوربیت، یره‌مس و حرامخور آدم، دېب ایتر اېدیلر. قیزیغی شو اېدی که، آدملر خرمن ینچه‌دیگن تریشر ماشینی نی قۉشیب، استهزا یۉسینده اونی "حاجی تریشر" دېب لقب بېردیلر و برچه قیشلاقداشلری اونی "حاجی تریشر" دېب چقیرر یـا خطـاب قیلر اېدیلر...!!

هه دوستلر، تۉره بای "حـاجی تریشـر" لقبیـدن چۉچیـب، کېله‌سی ییل تریشر ماشینی ارقه‌لی تۉپله‌گن پوللریدن چیندن هم حج قیلیب کېلگن بۉلسه–ده، لېکن آدملر اونی همان استهزا قیلیب "حاجی تریشر" دېب یورگنلر. چاللر و کمپیرلـر اېسـه "پولیمیزگـه آلینگن تریشر ماشینی باشینی یېسین او حرامخور حاجی تریشـر" دی، دېب قرغب یورگنلر!!

تاشکېنت: عقرب، 1390ش. (2011م.)

www.ezgu.org

یخشی بۉلیش، یخشی-ده!

پهلوان تغه گوده‌سی کېلیشگن و یوغان، اۉزی بۉلسه ساده و کۉنگلی تازه کیشی. او برچه‌گه مهربان و صمیمی. قۉلیدن کېلگن خذمتنی کیشیدن ایه‌مه‌یدی. او، بیزگه سببی نامعلوم جهتدن اکه‌سی بیلن چپ توشیب، او بیلن قِرچ-یاو بۉلیب یورگن. حتی اونی کۉررگه کۉزی یۉق و اونگه نسبتاً کینه‌سی شو درجه‌ده که، «پیچاغدی تاپسه اونی تاپمه‌یدی، اونی تاپسه پیچاغدی!»

اکه‌سی بۉلسه ماهر دومبیره‌چی هنرمند. او کېکسه‌ییب، انچه ییللردن بېری سازچیلیکنی ترک ایتیب، مکه گه باریب «حاجی» بۉلیب قَیتگن. بیراق پهلوان تغه اونی ازّانچه یمان کۉریب، اکه‌م ایمس؛ حاجی هم ایمس، بلکه حقارت‌آمیز آهنگده دایم «دومبیره‌چی»، دیب اته‌یدی!

کونلرنینگ بیریده، توستدن(ناگهان) کوچه‌ده پهلوان تغه‌نی اوچره‌تیب قالدیم. قوچاغله‌شیب کۉریشیب، حال-احوال سۉره‌گندن

www.ezgu.org

سۋنگ، پهلوان تغه عادتیگه کۉره اکهسینی سهووریب، اېزمهلیک قیلهباشلهدی:

– معلم صاحب! «یخشی بۉلیش، یخشی–ده». او کونی اوییمدن چیغیب کوچهده کېلاتسم، بیر کیشی اېشیگی آلدیده اۉلتیرگن اېکن. او اوزاقدن مېنی کۉریب، دراو اۉرنیدن یوگوریب توریب، آلدیمگه کېلدی. مېن مینن ایسّیق قوچاغلهشیب کۉریشیب، حال–احوال سۉرهدی. کېین مېنی اېرتهسیگه کاهگل گه خبر قیلدی! منه کۉرینگ، «یخشی بۉلیش، یخشی–ده». اگر کیشی اۉزی یخشی بۉلمهگنده، بیراو اونی کاهگل گه خبر قیلیب باشی شیشیب می؟! اۉشه قرنی یاریلگور «دومبیرهچی»نی قۉلیگه قیسی اخماق گِلماله بیرهدی؟...

آو معلم صاحب!، یخشی اېشیتینگ:

– بشقه بیرکونی کوچهدن اۉتاتگنیمده، حاجی بای مسجددن نماز اۉقیب چیقاتکن اېکن. او مېنگه کۉپ حرمت کۉرستتی و ایلیغ گېریب، مېنی جمعه کونی اۉراغ حشریگه چارلهدی! قرهنگ، «یخشی بۉلیش، یخشی–ده». اۉشه لعنتی «دومبیرهچی»نی قۉلیدن اۉراغ اوشلهگن کېلهدی می؟ بیرارته اۉشه خُنک تی اۉراققه خبر قیلیب، قۉلیگه اۉراغ توتتیرهدی می؟...

او ینه سۉزیگه دوام اېتتیردی:

www.ezgu.org

– اې... معلم اكه، موندن اوچ كون آلدين اېرتەلب وقت حويلیبيز اېشيگی تق–تق بۆلدی. بو اېرتەلبكه كيم اېكن؟ خدا قيسن خيريت بۆسين، دېب چيغيب قرەسم، بيلەسيز می؟ كوچه بيزده اوچ حويلی نريگی حويليده يشەيديگن كمپير ايلجەييب توريبدی اېكن. قرەنگ، چيندن هم «يخشی بۆليش، يخشی–دە».

يخشی بۆمسەيز بير كمپير سيزدی اېشيگيزدی اېرتەلب وقت كېليب قاقيب، باشينی ايلان چاقيب می؟

كمپير مېندن بازاردن باريب بير كيلو پاده گوشتی كېتيريب بېرينگ، دېب التماس قيلدی! «يخشی بۆليش، يخشی–دە»، اۆشه بېر يېتكور «دومبيرەچی» گه قيسی كمپير بير پولدی ايشانيب تاپشيرەدی يا شونداق ايشتی بويورەدی! او كته قرن «دومبيرەچی» گوشتنی تانييمی؟!

مېنگه قرەنگ، كۆپ قيزيق. نماز ديگر چاغی حويليم دن چيغيب، كوچه گه شونداق قرەب تورسم، بير–ايكيته خاتين تۆيگه كېتاتكن اېكنلر. قرەنگ قربانی بۆسەيز «يخشی بۆليشتی»! اۆشه خاتينلر بلەلرينی مېنگه تاپشيريب، اولردی تۆيخانه گچه اېلتيب بېريشيمدی يلەنيب ايستەديلر! اېشيتينگ، شونداق نازنين ذاتلرگه ياغ دېيشگه قيسی تيل بارەدی؟... اۆشه ميەسيز«دومبيرەچی» گه قيسی خاتين ايشانيب، اۆزينی جاندن عزيز بلەلرينی تاپشيرەدی؟ چيندن هم «يخشی بۆليش، يخشی–دە»!...

www.ezgu.org

مېن ایسه پهلوان تغه نینگ «یخشی بۉلیش، یخشی–ده!» دېگن فکری حقیده‌گی به تفصیل بیاناتی و مثاللرینی یخشی اېشیتیب:

– پهلوان تغه گپیز تۉپه–تۉغری، کم بۉلمنگ! دېدیم. «یخشی بۉلیش، جدایم یخشی–ده!»، دېب او کیشینی اویگه باشلب آلیب کیردیم. حویلیده نېچه آیدن بېری تۉزیب یاتگن اۉن زنبیلگه تېنگ چیقیندیلر و تورپاغلرنی کوچه‌ده‌گی «کول پرتو» چوقورگه اېلتیب تشلتتیردیم!

ایش توگب، پهلوان تغه جدا عالیجنابلیک قیلیب صمیمی آهنگده:

– معلم جان، خانه‌یز آباد. سیز چیندن هم «یخشی بۉلیش، یخشی اېکنی»نی بیلر اېکن‌سیز. منه سیز اۉشه خانه خراب عاصی«دومبیره‌چی» گه عمریزگه شونداق ایش تی بویوررمیدیز؟ او ایت بچه نی قۉلیدن شونداق ایش کېله‌دی‌می، اۉزی؟ خدا حقی، سیز خو اویاققه تورینگ، کوچیک هم اۉشه یوزی ساووققه ایش بویورمه‌یدی! دېدی....

مېن بۉلسه پهلوان تغه نینگ عجایب سۉزلریگه ایلجه‌ییب، بیر پیاله چای ایچیب آلینگ تغه! دېدیم. بیراق او دعوتیم گه قره‌مه‌ی:

– معلم اکه، «یخشی بۉلیش، یخشی–ده!» بیلیب قۉیینگ، دېب حویلیدن چیقیب کېتدی.

کوز فصلی، 1392 ییل

www.ezgu.org

لهجه یره‌تووچی داکتر!

خلقیمیز اۋزلری نینگ اېنگ یمان کونلرینی «یخشی کونیم تیش آغریق» دېگنلری بېچیز اېمس اېکن! نیمه‌گه دېگنده، کېکسه‌لیک دوری نینگ تورلی عارضه‌لریدن بیری تیشلرنینگ آغریغی و قورت یېب توشیشی و اونگه باغلیق آواره‌لیک و تشویشلری اېکن. اخیر تېنگری بیزلرگه لطف اېتیب، آغزیمیزده 32 ته تیش یره‌تیب تورموش نینگ بوتون مزه‌لی نرسه‌لرینی، اچیق–چوچیگی، یومشاق–قتیقلیگی، ایسیق–ساووقلیگی گه قره‌مه‌ی، هه دېمه‌ی یېب کېلدیک. منه اېندی، کېکسه‌لیکده تیش آغریق، تیش اوزدیریش، تیش تۆلدیریش، تیش قۆندیریش و ... کبیلر بیلن آواره‌میز!

حالی 50 یاشدن آشمه سیمدن آغیزنینگ تېگیرمانی دېیه تانیلگن بوتون جغ تیشلردن اَیریلیب قالدیم. شونده تیش داکترلری نینگ بیریگه مراجعت قیلیب، تیشلرنینگ کۆپی ایشدن چیقیب یررسیز بۆلگنی، اولرنی سوغوریب تشلب، اۋرنیگه ینگیدن ساخته تیش قۆندیریشنی جناب داکتردن مصلحت آلدیم.

www.ezgu.org

هه سپویملی دوستلر، داکتر آغیـزیم و قـالگن–قـوتگن تیشلریمنی یخشیلب تپکشیریب، نهایت قورت ییب چیریگن همده لیقّان و سل لیقان بۉلیب، یره‌مه‌یدیگن تیشلریمدن دپیرلی 6–7 ته‌نی اوزماقچی بۉلدی! بیراق میلکلرنی یللیغلنگنی (التهابلنگنی) و گزه‌ک آلگنلیگی اوچـون بیـر هفتـه دوالنگنـدن سـۉنگ، داکتـر آغزیمدن قالب آلیب، مصنوعی تـیش یَسـب قۉییـب بیریشـینی ایتدی!

اولوغ تپنگری بشقه عضولرگه قره‌گنـده شـونچه کـۉپ تیش اعطا قیلگنیده، اپندی اونی دوالش و قیته تیکلش اوچون هم کۉپراق وقت صرفله‌نیشی کپره‌ک اپدی–ده! خلص، بیر هفته–اۉن کون اۉتیب، نهایت آغزیم، میلکلریم و اۉزیـم داکترنینـگ تـیش قۉییش ایشیگه شی (تیار) بۉلدیک.

داکتر موم گه اۉخشش یومشاق بیر نرسه‌نی نپچه قتلـه تیش قۉییله‌دیگن آغزیم نینگ جغ قسمیگه قۉییب، یخشی باسیب قالب آلیب کۉردی. نهایت کۉنگلی ده‌گیدپک قالب آلیندی، چاغی. او قالب نی مپنگه کۉرسه‌ته‌یازیب، منه بو بیلن بۉله‌جک تیشینگیز لابراتـوارده یسـه‌له‌دی. خـدا خواهلسـه اوچ کونـدن کپـین کپلگنینگیزده، تیشلرنی چیرایلی قیلیب آغزینگیـزده اۉرنه‌تـه‌میز و خـودی اصـل تیشـلرگه اپگـه بۉلگنـدپک، بـپملال ایسـته‌گن نرسه‌لرینگیزنی چَینب، حتـی تاشـنی هـم سیندیراله‌سـیز، دپـب ایشانتیردی!

www.ezgu.org

هه دوستلر، اوچ کون اۉتیب داکتر قاشیگه باریب تیشلرنی قۉیدیردیم. بیراق ینگی تیشلر آغزیمده توزوک ماس ایمس ایدی. داکترنینگ ایتیشیچه، بیر مدت اۉتیب خودی اصل تیشلردیک اۉرگه‌نیب قالر ایکن‌من! اگر ده بیران تکلیف تاپیلگنده، مراجعت قیلیشیم و کمک بیریشینی تأکیدلب ضمانت قیلدی.

ینگی قۉییلگن تیشلر خودی داکتر ایتگنیدیک، اوقاتله‌نیش چاغلرده مېنی ناراحت قیلیب، قیینر ایدی. بیراق اونیسی هم میلی-کو، ایکی-اوچ کوندن سۉنگ ینگی تیشلر طفیلی سۉزلش جریانیده یوز بیرگن کوتیلمه‌گن عجبلنرلی حادثه، مېنی هم و بشقه‌لرنی هم حیرتده قالدیردی! بو عجبلنرلی نرسه شوندن عبارت ایدی که، مېن بو ینگی تیشلر برکتیدن خودی میده بله‌لردیک برچه «**س**» حرفلرنی نیگه دیر «**ش**» شکلیده تلفظ قیله‌باشله‌دیم!؛ مثال اوچون کیشیلرگه «**السلام علیکم!**» اۉرنیگه «**الشلام علیکم!**»؛ «**یخشی میسیز؟**» اۉرنیگه «**یخشی میشیز؟**» دیېه باشله‌دیم!

بو حالت اۉزیم، عایله اعضالریم، اینیقسه اوچره‌شگن کیشیلر اوچون جدا هم عجبلنرلی ایدی. کۉپلر مېنگه استهزا بیلن:

- نیمه، میده بله بۉلدیزمی؟! بیزنی یا که اۉزینگیزنی مسخره قیله‌سیز می؟ دیېر ایدیلر.

مېن ایسه اولرگه جدا عادی یۉسینده:

www.ezgu.org

– **یاغ اپ، نیگه شیزلرنی مشخره قیلر ایکن‌من**، دیب تاباره اولرنی خفه قیلردیم یا هم کولگیلریگه سبب بۆلردیم!

عایله اعضا و اۆرتاقلرنینگ برچه‌سی بو عجایب حادثه‌گه قیزیقیب قالدیلر. اینیقسه انستیتوتده‌گی بیر نیچه تیلچی اۆرتاقلریم، سیز تیلیمیزده «**س**» تاووشینی «**ش**» قیلیب سۆزلاوچی ینگی «**شین لاوچی**» لهجه ده سۆزله‌یسیز، بو بیلن تیلچیلیک ترماغیده ینگی صحیفه آچدینگیز، دیب هزل قیلردیلر! بو حادثه طفیلی کون سه‌یین مینگه نسبتاً هزللر و ایریملرنینگ خفه بۆلیشی آرته‌بیردی. نهایت بیرکونی عمریۆلداشیم کنایی آهنگده:

– ارسلاندی آته‌سی! ایندی قچانگچه «**ش لاوچی**» بۆلیب، برچه دوست و دشمن و سیال–شریک آلدیگه بیزلردی هم و اۆزیزدی هم ریشخند قیلیب یوره‌سیز؟ تیزراق باریب، بو سبیل قالگور تیشلریزدی اۆشه اویی کویگور داکتریزگه کۆرستسه‌ییز بۆلمه‌یدی‌می؟ دیدی...

خلص بو ناقوله‌ی وضعیت همده اوقاتله‌نیشده قیینلگنیم اوچون تیش داکتریمگه باریشگه مجبور بۆلدیم!

داکترگه بۆلیب اۆتگن برچه واقعه‌لرنی آقیزمه‌ی–تامیزمه‌ی ایتیب بیردیم. داکتر ایسه خودی هیچ نرسه بۆلمه‌گندیک، ایلجه‌ییب قۆیدی. او، تشویش قیلمنگ بو نرسه

www.ezgu.org

عادی نرسه، توزه‌له‌دی دېدی. سۏنگ، منه مېن درّاو تیشلریزدی ایگاولب (سوهانلب) قیریب، توزوککینه قیلیب قۏیه‌من، دېدی. کېین او آستکی (پستکی) و اوستکی (بلندکی) مصنوعی تیشلرنی آغزیمدن چیقه‌ریب آلدی-ده. سیز کوتیب تورینگ، دېب تیشلریمنی لابراتوارگه آلیب کېتدی.

داکتر چمه‌سی (تقریباً) یریم ساعتلردن سۏنگ تیشلرنی کېلتیریب، آغزیمگه قۏیدی. آغزیم نی کره‌یده‌ی آچتیریب، اۏنگ و سۏل، یوقاری و قویی سینی یخشی تیکیلیب، قۏل اوریب کۏردی. کېین آغزیمدن تیشلرنی چیقه‌ریب بیریاققه قۏیدی و برمه‌سینی آلیب، آغزیمده‌گی تیشلرنی ایگاولب (سوهانلب)، اویاق - بویاغینی قیردی. کویگن سویک (تیشلر)نینگ هیدی و تیشلرنینگ زیرقیره‌ب زیریلله‌گنی گه فقط چیده‌شدن اۏزگه چاره‌م یۏق ایدی. داکتر 10-15 دقیقه آغزیمده‌گی تیشلر بیلن اورینیب، اولرنی قیریب، ایگاولب، ساخته تیشلرنی قۏییشگه تیار قیلدی، چاغی.

کېین او قووناق آهنگده: منه بۏلدی، استاذ! دېب ساخته تیشلرنی هم اویاق-بویاغینی قۏل اوریب، سېکین آغزیمده اۏز اۏرنیگه قۏیدی. کېین ایکله تماننی برماغی بیلن یخشی باسدی. قیتیب کېین مېنگه بیردانه سقیزنی بېریب، یخشی چه‌ینتدی و قنداق بۏلدی؟ دېب سۏره‌دی. مېن ایسه هیچ قنداق ناراحتلیک سېزمه‌گنیم اوچون، خیر تاپینگ جدا قوله‌ی و راحت، دېدیم.

www.ezgu.org

کېین داکتر: استاذ سۆزلەی بېرینگ! دېدی. مېن اېسە بلبلدېک داکتر بیلن سۆزلشدیم. حتی داکترنینگ ایستگی بیلن ظهیرالدین محمد بابر پادشاه نینگ بیر غزلینی هم چیرایلی دیکلمه قیلیب بېردیم!

هم داکتر و هم مېن هاه–هاهلب کولیب، قووناق فضاده بیر–بیریمیز بیلن خیرلشدیک. مهربان و صمیمی داکتر اېسە: استاذ کېلیب تورینگ، بیزنی تغین اونوتیب قۆیمنگ!، دېدی.

شو بیلن اویگه قەیتیب، عادی شکلده ایلگرگیدېک توزوککینه گپیرەباشلەدیم. بیراق بونگه قرەمەی، داکتر ایتگنیدېک ینگی تیشیم حالی هم آغزیمده عادی بۆلمەی، اوقاتلەنیش پیتیده بیر آز آزار بېریب تورر اېدی. هرحالده داکترنینگ سۆزینی اعتبارگه آلیب، تېز کونلرده عادی بۆلیشینی کوتدیم....

بیر هفته– اۆن کون اۆتر–اۆتمس، اوقاتلەنیش انچه عادی بۆلگن بۆلسه–ده، بیراق نېگه دیر حرفلر و تاووشلر تلفظیده ینه لکنت و قیینلیک تاپیله باشلەدی! باریب–باریب بیرکونی سۆزلەیاتگنیمده قرەسم، سۆزلردەگی«**ق**» تاووشینی «**ی**» شکلیده تلفظ قیلەمن! یا توبه، ینه نیمه بلا بۆلدی!، دېدیم. بیر نېچه قتله اۆزیمگه زور بېریب «**ق**» لی سۆزلرنی توزوک تلفظ قیلیشده اورینسم هم، بیراق نتیجه اۆزگرمەی برچەسینی «**ی**» تلفظ قیلیب قالدیم!

www.ezgu.org

شو پیتده قیزچه‌م کېلیب قالدی. اونی اېرکه‌لب: «**قیزیم مېنگه قره!**» اۉرنیگه «**ییزیم مېنگه یره!**» دېسم، او توشونمه‌ی، اینده‌مه‌ی توردی حیران قالیب! کېین مېن اېسه، ینه اونگه باقیب: «**قیزیم، قۉلینگدی قۉلیمگه قۉی!**» اۉرنیگه «**ییزیم یۉلینگدی یۉلیمگه یۉی!**» دېیمن.

شونده قیزیم حیران بۉلیب، تېلموریب قالدی و شاشیلیب بو خبرنی ایتگنی، آنه‌سی تمان یوگوروب کېتدی!

کۉپ اۉتمه‌ی بو ینگی تیل واقعه‌سی بوتون عایله‌ده ترقه‌لیب، ایشخانه‌گچه یېتیب باردی. برچه‌لر مېنی گپگه توتیب، اته‌یلب «**ق**» حرفلی سۉزلر یا عباره‌لرنی ایتتیریب، کولگی قیلردیلر. چیندن هم مېن کیشیلر بیلن کۉریشگنده، «**قه‌له‌یسیز؟**» اۉرنیگه «**یله‌یسیز؟**» یا «**مېنگه قره‌نگ!**» اۉرنیگه «**مېنگه یره‌نگ!**»...، دېب اولرگه کولگی بۉلردیم. بیر کونی همکارلریم مېنی آزار بېریش و ساعتلرینی تیر قیلماق اوچون قوییده‌گی بیتنی کۉرسه‌تیب، شونی اۉقیب بېریشیمنی ایسته‌دیلر:

«قاشیز اصلی قرا دور وسمه قۉیگنیز یلغان»

یۉق دېگنیمگه هم قره‌مه‌ی، اصرار بیلن مجبور قیلدیلر. مېن بۉلسه:

– **اي یۉیرگه، یۉیمه‌دینگلر، یندای ییله‌ی (قۉیرگه قۉیمه‌دینگلر، قنداق قیله‌ی!)**، دېب شونداق اۉقیب بېردیم:

www.ezgu.org

«یاشیز اصلی یِرا دور وسمه یؤیگنیز یلغان»

شونده همکارلر تغین تیلچیلیکده ینگی بیر لهجه تاپیلدی، او هم بؤلسه **«ق»** اؤرنیگه **«ی»** تاووشینی ایتهدیگن **«ی لاوچی»** دېب جر سالدیلر...! اولر ماهر تیش داکتریمگه **«لهجه یرهتووچی داکتر»**، دېب عجایب لقب قؤیدیلر و حتی او بیلن تانیشماقچی نیتلرینی ایتدیلر!

بو وضعیت بیر نېچه کون دوام اېتیب، نهایت ینه خاتینیم نینگ صبر کاسهسی تؤلیب، عصبلری ترهنگ بؤلدی. او مېنی قیینب، داکتریمنی قرغب-سهوریب:

- شوریمگه بو فلاکت نرسه قهیېردن تاپیلدی؟ بورنیمدی همهنی آلدیگه کېسیب، خجالتگه قؤیدیز-کو!، دېدی....

بو فلاکت و جنجالدن قوتیلیش اوچون اؤزی مېنی اؤشه داکترنینگ قاشیگه اِیلتیب، داکترنینگ حقینی قؤلیگه بېریب، مسألهنی اوزیل-کېسیل حل قیلماقچی بؤلدی. مېن اېسه خاتینیم داکتر بیلن قنداق جنجال کؤتهریشیگه قرهمهی، ماهر **«لهجه یرهتووچی داکتر»** بو قتله مېنینگ تیلیمده قنداق بیر لهجه یرهتر اېکن، دېب اؤیلب توریب من، اؤرتاقلر!

کابل: سنبله 1392

www.ezgu.org

«2014-ییل» آلدیدن

2014 ییل دغدغه‌لری!

ایندی اؤلکه‌میزده، اؤلکه‌داشلریمیز تورموشی‌نینگ برچه ساحه‌لری **«آیساف»**، **«ناتو»**، **«پی. آر. تی»**، **«خلق ارا کوچلر»** و ... کبی حربی اتمه‌لر و قیلمیشلری بیلن بوتونله‌ی یوغریلیب، باغله‌نیب کیتدی، دیسم مبالغه ایمس. منه عایله، کوچه-کؤیلر، محله و قیشلاقلر، قؤیینگ که بوتون شهرلر و یورتیمیز **«2014 ییلی»** دیگن ینگی اتمه حقیده گپ-سؤزلر همده بحثلر بیلن لیق تؤلیب کیتگن.

اوّلی خو بو گپگه یوزگه-یوز ایشانگن دیرسیز. مبادا ایشانمه‌گن بؤلسنگیز، کیشیلر اره‌سیده هرکونی و هرلحظه بؤلیب اؤته‌دیگن قوییده‌گی سوال-جوابلردن بیلیب آلیشینگیز ممکن:

– تؤره‌قول اکه، بو ییل قنچه ییرنی پاسیره قیلماقچی سیز؟ ییلسک بؤله‌دی می؟

– حاجی بای اکه، حاضر سیزگه بیر نیمه دییشیم قیین.

– نیگه ایندی؟!

www.ezgu.org

– سیزگه اَیتسم، شو «**2014–ییل**» قنداق بۉلر ایکن؟ دیب، کیچه یو–کوندوز اۉیلب یوریبمن!

* * *

– ایلمراد تغه، بو مارکیتیز بنیادینی پخته ایشلب، نیگه ایشدی تاختهتیب قۉییبسیز؟ قوریلیش موادی یا که پول–مولیز ییتمهدی می؟ کمک قیلیشیم ممکن، بیملال ایتینگ!

– یاغ اي، همه نرسه شکر بوس–بوتون تیار. فقط شو زارمانده «**2014–ییل**» گه قرهب توریبمن–ده!

* * *

– نجیب جان، سیز منه شو ییلدی کوزیده میوه–چیوه یخشی پیشگنده، خدا خواهلسه قلّغیم دی تۉی قیلیب اویگه کیلتیرهمن، دیگن ایدیز. بیز شورابه ایچیب یورسک–و، حالی تۉی–مۉیدن درهک یاغ–کی!

– اۉزیمدی هم یورهگیم سوو بۉلیب یاتگن، ایچیمدن اۉتکندی خدا بیلهدی–اکه. لیکن آتهم، خاتین قاچمهیدی، شو «**2014–ییل**» ایسان–امان بیر اۉتسین، شاشیلمهگین، دیب توریبدیلر!

* * *

– تۉران بیگ، سیز منه شو ییل هرقنداق بۉسه، تاش یاغسه هم حج کیتهمن، دیگن ایدیز. منه حج موسمی هم اۉتهی، دیب قالدی–کی. نیمه اوچون بارماقچی ایمس سیز؟

www.ezgu.org

– اې دوستيم، «**2014–ييل**» دى دغدغەسى بيرآز مېنى اۋيلنتيريب قۋيدى–اخير! خدا يۋل بېرسه «**2014–ييل**» دن كېين باررمن!

* * *

– دوگانه جان، كېلينيزدى بۋييده بله–مله بار مى؟

– اې آپه جان، زمانه اۋزگەريب، ياشلرىبيز بشقەچه بۋليبتىلر. بيزلردى وقتى بيزده تۋيدن ييل اۋتر– اۋتمسدن، نيبره اله قچان قەيين آنه بيزدى قوينيگه تشلنگن اېدى!... اۋغليم مينن كېلينيم تيللرينى بير قيليب، بو زارمانده «**2014–ييل**»دن نرى شرايط گه قرەب ايش توته بيز، دېب ايكى اياغلرينى بير اېتيككه تيقيب اۋلتيريبتىلر!

* * *

– آو اكه، منه بو ييل تاملريز كۋپ هم چكك قيلگن اېكن. اېندى كاهگل قيلمسەيز، قيشده ينه قيينەلەسيز–كى!

– كوزدى اداغلريده كاهگل قيليش نيتيم بار اېدى. ليكن نيمه بۋسه هم كېلەسى ييلده قالديرديم!

– نيمه اوچون بونداق قيلەسيز؟

– شو «**2014–ييل**» بير اۋتسين، دېيمن–ده!

– ....؟

– ....!

www.ezgu.org

هه دوستلر، یورتیمیزده برچه-برچه آدملر اؤزلری نینگ تورلی-تومن، میده یا کته ایشلری و ریجه‌لرینی خود ارباغ اورگندیک «**2014-ییل**» گه باغلب قالگنلر. بو آتی اؤچکور «**2014-ییل**» کیشیلر میه‌سیده شونداق چوقور جایله‌شیب آلیب، یوره‌کلریده کته دغدغه اویغاتگن که، کؤپلر حتی تقدیرلرینی «**2014-ییل**» گه محکم باغله‌گن، دیسم اصلا مبالغه دیمنگ!

بیر پیتلر «**بنگله‌دیش ییلی**»، «**چور-چور ییلی**»، «**اغتشاش ییلی**» و «**سقوی ییلی**» دیگن اولوسیمیز میه‌سیده ایلگریلردن مهرله‌نیب قالگن تاریخی و فلاکتلی ییللر، اینده‌ی اؤز اؤرنینی «**2014-ییل**» دیگن دغدغه‌لی و حتی اضطرابلی ییلگه بیردی!

حتی بیراو شو دغدغه‌لرگه اونچه‌لیک اعتبار بیرمه‌ی، بیرار ایش قیلماقچی بؤلسه، اونی بشقه‌لر اره‌لشیب، مانع بؤله‌دیلر! منه، یخشی مثالی اؤزیم. مین تیار بؤلگن بیر کتابیم نی سبیل قالگور «**2014-ییل**» کیلمسدن چاپ قیله‌ی دیسم، کیلیشیب قؤییلگن اؤشه «انتشارات مؤسسه‌سی» رئیسی مینگه:

- استاذ، کتابیزدی «**2014-ییل**» دن کیین کیلتیرینگ، دیب عذر سؤره‌دی!!

هه عزیزلر، گپ انه شونداق. ایتینگ-چی، «**2014-ییل**» نیمه بؤلر ایکن؟؟!

کوز- 2013/1392

www.ezgu.org

بلەلرنی قۋرقیتمنگیز!!

بیزنینگ اۋزیمیز هم، بلەلریمیز هم برچەمیـز قۋرقـاق و جرأتسیزمیز. بو نرسه قدیم–قدیمدن توغمه یا یوقیملی کسـللیک سینگری نسلدن–نسلگه بیزگچه یېتیب کېلگن، دېب اۋیلەیمن!

مهم موضوعلر اویاقده تورسین، حتی عادیگینه نرسەلرده هم جرأتسیزلیک بوتون وجودیمیز و روحیاتیمیزگه سـایه تشـلب، آغزیمیز قوروب، بدنیمیز تیترەب قالەدی. کۋپینچه بیران حرکـت قیلیش یا که سۋزلشگه باتینالمەی قالەمیز.

مېن بو حقده کۋپ اۋیلب یوررابدیم. اېندی سینچیکلب قرەسم، بو مشئوم روحی حالت بیزده اۋشه بلەلیگیمیز دوریدن‌آق وجودیمیزده اېکیلیـب، اولغـەییـب، کېکسـەییـب قالگنیمیزگچـه ارداقلنگن، اۋسگن و بېشیککه تېککن کسللیککه ایلەنیب قالگن اېکن!

www.ezgu.org

بیر قره‌نگ–چی، بله آنه نینگ توغروق پیتی ییغی، داد و وایلالر و تېگره‌کده‌گیلرنینگ تشویشلی بقیر–چقیرلریدن توْله بیر فضاده، ییغلب توغیله‌دی! کیم بیله‌دی دېیسیز، بلکه چقه‌لاق نینگ شو ییغیسی هم اوْشه وضعیت قوْرقوویدن آنه‌سی نینگ داد و فریادیدن دیر، بلکیم!

چقه‌لاق بیرآز اولغه‌ییب، اېس–هوشینی تاپگونچه تورلی قوْرقینچلی بقیر–چقیرلر و هیاهولر بیلن قوْرقه–پیسه اوْسه‌دی. بله آزگینه اولغه‌ییب، نرسه‌لرنی تانیب، بوْیاقلرنی سېزه‌بېرگنده، "قیخ!"، "قیمه!"، ... کبی سوْزلر اونگه ایتیله باشلنه‌دی. یا اونینگ کوتیلمه-گن یوکسک تاوش طفیلی اوچیب توشگنی بشقه‌لرگه آوونچاق بوْله‌دی! اینیقسه قیزیغی شو که، او اویاق–بویاققه سیلجیب، یورمه‌له‌ی باشله‌گنده، قوْرقیتووچی قیلیقلر و سېسلر هم اونگه نسبتاً اولغه‌ییب، شدت تاپه‌دی و کوْپه‌یه‌دی!

بیر اوْیلب کوْرینگ، بېچاره بله هرقنداق نرسه‌گه یقینلشماقچی بوْلگنده، آنه‌سی یا بشقه‌لر سېکین‌گینه، یاتیغی بیلن اېمس، بلکه جر سالیب:

– هی!...، جیز! دېب یوره‌گینی اوزوب قوْلیگه بېره‌دیلر!

مبادا ایسیق نرسه گه قوْل اوزه‌تیب، اونگه تېگماقچی بوْلسه بار می:

– کویه‌سن، قییمه بوْمه‌گور!

www.ezgu.org

یا که:

– قیمه، کوییب اۋلەسن!!

دېگــن ســۉزلر، دایــم بلــه نینــگ یــورەگینی لرزەگــه و قۉرقووگه تشلەیدی.

بلەنی اوخلەتیش پیتیده هم کۉپینچه چیرایلی پاریم "اله" لر اۉرنینی تهدیدلی سۉزلر، قۉرقینچیلی بقیر–چقیرلر آلگن؛ مثـال اوچون بېشیک یا قوچاقدەگی بله نیمه دن دیر ناتینچلیک قیلیب، اوخلەمسه، "اله" ایتیش یا سِیلب–سیپیش قەیېرده؟ اوخلەتـووچی بلەنی قۉرقیتماقچی بۉلیب:

– اوخله، بۉمسه بوجی کېلەدی! دېیدی.

یا:

– بوجی مه شونی یېگین، دېیدی!!

وقت اۉتیب بله ینه هم اولغەییب، کتەراق بۉلەدی. قره- نگ که اونی قۉرقیتەدیگن نرسەلرهم او بیلن بیرگه اولغەییب کته بۉلەدی، بوجی نینگ اۉرنینی بشـقه قـۉرقینچلی کتـەراق نرسـه آلەدی:

– بلا اورگور جیم بۉل. بۉمسه سبد قویروق آلیب کېته- دی!

www.ezgu.org

اگر بله مبادا بو سوزلرگه توشونمه‌ی یا که پروا قیلمه‌ی، تغین ییغله‌سه، اونده:

– سبد قویروق! کېل منه بونی سبتینگ‌گه تشلب آلیب کېت! دېب بله نینگ یوره‌ک–پیره‌گینی یاریب قۋیه‌دی!

حتی عایله اعضاسیدن بیریگه بویورتیریب، اېشیک می یا بشقه نرسه نی تقیلله‌تیب، سبدقویروق نینگ کېله یاتگنینی تۋپه–تۋغری تمثیل هم قیله‌دیلر!!

اوچ– تۋرت یاشگه کیرگنیگه قۋرقیتووچی نرسه‌لر هم بیرگه کته بۋله‌دیلر.

اېنگ یمانی شو که کۋپلر بله نی بیرار نرسه گه کۋندیریش یا ایشنی قیلدیریشگه "پیچکاری" قیلماق بیلن تهدید قیلیب قۋرقیته دیلر؛ مثال اوچون:

– تېگ تورمه سنگ، داکتر کېلیب سېنی پیچکاری قیله-دی!

یا:

– سوتینگنی ایچ. ایچمه‌سنگ داکترنی ایته‌من کوتینگدن پیچکاری قیلسین...!

www.ezgu.org

خودی انه شو تهدیدلر عاقبتیده بیزنینگ بله‌لریمیز اۉلسه هم اۉز خوشی بیلن ایملش (واکسین بۉلیش) او یاقده تورسین، کسل بۉلگنیده حتی عادی دارینی هم ییمه‌یدیلر. داکتر یا آق کییملی کیمسه‌نی کۉرسه، بلانی کۉرگندیک، قۉرقیب داد سالیب ییغله-یدیلر، کته‌لرگه بوسینه‌دیلر یا بیرار ییرده بېرکینه‌دیلر! مېن اۉزیم شو یاشگه ییتیب، کسل بۉلگنیمده داکتردن یلینیب، پیچکاری اۉرنیگه تابلیت یازدیریب آله‌من! یا ایاغدن قالمه‌گونیمچه داکترگه بارمه‌یمن!!

خلص بله تورلی تهدیدلر و یلغان یا چین وعده لر طفیلی اۉزیگه یاقمه‌گن ایشگه مجبور قیلینه‌دی.

بله آلتی–ییتی یاشگه ییتگنده "اله بوجی" لر، "سبدقویروق" لر و "به بَو" لر اۉز اۉرینلرینی کته راق نرسه لر، اینیقسه "آته" گه بېره‌دیلر!

بو نرسه‌نی همه‌میز هم بله‌لیک چاغلریمیزدن آز– ماز ایسله‌ی آله‌میز. اویده‌گیلر تۉپالانچی، اینجیق و اۉجر (گپ آلمس و بیباش) بله‌نی عموماً آته‌سی بیلن قۉرقیتیب، اونی تینچیتیش و گویا معقول بۉلیشگه اونده‌یدلر!

"جیم اۉلتیر، آته نگگه ایته من!"؛ "شۉخلیک قیلمه، آته نگ اوره دی!"؛ "درسینگنی اۉقیمه سنگ، آته نگ اۉلدیره دی، سېنی!"

www.ezgu.org

کبی سۋزلر اویدەگیلر، اینیقسه آنەلرنینگ دایم تیللریدن اپشیتیلیب تورەدی!

مکتبگه بارگندن سۋنگ، قۋرقینچلی نرسەلر فهرستیگه معلم، سرمعلم و امتحان هم قۋشیلەدی! بیز اۋزیمیز، نـپ- نـپ قۋرقینچلر و اضطرابلر بیلن مکتب باریب- کېلگنیمیز حالی هم اېسمیزگه توشسه، بې اختیار یورەگیمیز تیترەب کېتەدی!

مکتب اېسدەلیگیمدن بیر قیزیغینی اېشیتینگ:

الجبر مضمونی کۋپلر اوچون قیین و شو بیلن اۋقیتووچیسی هم شداد و قۋرقینچلی بۋلردی. الجبر ساعتی کۋپلر اوچون شاقه، قییناق و اۋته آغیر درس چاغلردن سنەلر ایدی. ایریملر الجبر ساعتیده بیر بهانه بیلن درسدن و مکتبدن قاچردیلر. هرکونی بیر نېچه کیشی اۋقووچی تنبیه بېریلیب سبەلر، بیر اياق اوستیگه تورر، حتی بوتی آغزیگه تیشلەتیلگن حالده تورگنیگه کۋپ قتلە گواه بۋلگنمیز!

بیر کونی شداد الجبر اۋقیتووچیمیز اوی ایشلرینی بجرمەگن و سۋراغلریگه تۋغری جواب بېرالمەگن اۋقووچیلرنی تورلی تنبیەلر بېریب، میرغضب سینگری بوتون صنف فضاسیده قۋرقینچلی حالت حاکم قیلیب، بیز اۋقووچیلرنینگ یورەکلریمیزنی قۋرقوو و لرزەگه تشلب تورگن ایدی. شو چاغده، توستدن صنف اېشیگی آچیلیب، مکتب مدیری بلا قوولەگندېک شاشیلیب کیریب

www.ezgu.org

كېلدى. بيردن برچەميز شاشە–پيشە احترام قيليب اياققە توريب سلام قيلديک. او، دايمگيدېک بيزنينگ سلاميميزگە جواب قەيتيريشگە هم اولگورالمەى، اۋقيتووچى آلديگە باردى.

مدير اۋتە قتيق قۋل و سياستلى ادارەچى اېدى. شو اوچون، برچە اۋقيتووچيلر و اۋقووچيلر اونى كۋرگنلريدە چۋچيب، قۋرقيب اۋزلرينى اونينگ ديدېدن اوزاقلشتيريب يوررديلر. بيراق حالى بيزگە نامعلوم بۋلگن سببگە كۋرە، شونداق هيبتلى مديرنينگ رنگى–قوتى اوچگن، قنداق دير قۋرقينچدن يوزيدە قانى يۋق اېدى!

اۋقيتووچى اونگە باش اېگيب حرمت كۋرستدى–دە، سېكين گينە:

– مديرصاحب تينچليک مى؟! دېب سۋرەدى.

– معلم صاحب تفتيش كېلاتيبتى، تفتيش، دېدى مدير شاشيب!

– نيمە؟... تف.. تيش...!!

شوندە شداد اۋقيتووچيميزنينگ وضعيتى هم بيردنيگە اۋزگردى و دهشتلى خبرنى اېشيتگندېک، تيپيرچيلب قۋل اياغينى ييتيريب قالدى! مدير اله نيمەلر دېب، اۋقيتووچيميزگە هدايت بېريب

www.ezgu.org

– ایش قیلیب اۋقـووچیلریز تفتـیش سـیناوویدن یخشـی اۋتسینلر–ده، مېن باریب بشقه صنفلردن هم خبـر آلـه‌ی، دېـب صنفدن یوگورگنیچه شاشیب چیقیب کېتدی.

مدیر چیقیشی بیلن آق اۋقیتووچی بیزگه قره‌ته:

– اېرته‌گه تفتیش کېلیب، مکتب، صـنفلر و اۋقـووچیلرنی کۋرر اېکن و سیزلردن امتحان آلر اېکن، دېدی!

بو خبرنـی اېشـیتیب، بوتـون صـنفنی قۋرقـوو باسـدی و یوره‌کلریمیز گـورس–گـورس اوره‌باشـله‌دی. اخیـر بیـز اوچـون "امتحان" خودی بله‌لیک دوریمیزده‌گی اۋشه زار قالگور "بوجی" و "سبد قویروق" کبی قۋرقینچلی نرسه اېدی–ده!

خلص، اۋقیتووچیمیز اېرته‌گه تفتیشـنی چلغیتمـاق اوچـون دنگسه (تنبل) و سویه‌سی قـویی اۋقـووچیلرنی بیرینچـی و آلـد چوکیلرده اۋلتیرغیزیب، قابللر و لیـاقتلیلرنی آخـرده و اۋرتـه‌لرده اۋلتیرغیزیب، اېرته اوچون همه‌نینگ اۋرنینـی بېلگیلـه‌دی! کېـین بیزلرگه قره‌ته:

– تفتیش سـۋره‌گنیده، بـیلگن–بیلمـه‌گنلریز بیـردن قـۋل کۋتـه‌رینگ! هرقیسـینگیز تفتیشـگه یخشـی جـواب بېرالمـه‌ی، بورنیمدی کېسسنگیز، کېین اۋزینگیـزدن کۋرینـگ، دېـب قتیـق اخطار بېریب، همه‌نی تغین قۋرقیتیب قۋیدی!...

www.ezgu.org

اېرتەسى بوتون مكتبدە جدى حركت و يوگورا–يوگور باشلەنيب، ايشلر كوندەليک عادى جريانيدن بير نېچە برابر زورەيگن اېدى. اۋشە كونى اۋقيتووچيلر، اۋقووچيلر، چپراسيلر، خلص برچە–برچەلر صنفلر، كلكينلر، ميز و چوكيلر، مكتب صحنى و در و دېوارلرينى يلەگودېک قيليب، پاكيزەلەديلر. هرياق خودى ياغ سېپگندېک تاب–تازە اېدى!

شو جريانده مدير بير نېچە قتلە كېليب، وضعيتنى اۋقووچيدن سۆرەب كېتدى....

هە دوستلر، بولرنينگ برچەسى فقط قۆرقوو تأثيريدن اېدى!

كېكسەييب قالگنيميزدە هم قۆرقوولر و قۆرقيتيش اشباحلريدن قوتيلمەيميز. نماز جمعەلردە يورەكلريميزنى لرزەگە ساليب، قيامت كونى و پل صراط دن اۋتيش قيينليكلرى، دوزخ عذابلرى يو شيطان نيرنگلرى يا اۋلمەى توريب، قرا گور و اونينگ ايچيدە يوز بېرەديگن قۆرقينچلى تورلى عذاب–عقوبتلرنينگ ملا امام ارقەلى تصويرلنيشى يو انكر–مونكرلرنينگ نېچە باتمانليک آغير گرزلرى برچە–برچەسى فقط بيزدە قۆرقوو توغديريب، وجوديميزگە سينگديريليب بارەدى!

حاضرگى پيتدە بيليم و تخنيک بركتيدن تلويزيون و فيلملر ارقەلى بلەلردن تشقرى، حتى اكە–آپەلرى يو آنەلريگچە دهشتلى

www.ezgu.org

فیلملرنی بیر-بیرلریگـه قۉرقیشـدن بوسـینیب کۉرگنلریگـه هـم کۉپینچه گواه میز!

خلص انه شو. توغیلگنیمیزدن، اۉلگنیمیزگچه، بیـز تـورلی اله بوجیلر، بهبَولر و بلالر، قرانغو گور و دهشتلی دوزخ قۉرقـووی سایهسی آستیده اولغهیهمیز و یشـهیمیـز! شـونینگ اوچـون بیـز قۉرقاقمیز و دایم هوده-بیهوده قۉرقهمیز. قرانغـی یېـردن یلغـوز اۉتالمهیمیز، مبادا کولنی باسیب اۉتسـک، تـونی بـیلن قۉرقیـب الجیرهب چیقهمیز....!

بیزنیکی اېندی اۉتدی و بیز انه شـونداق قۉرقـاق بۉلیـب قالگنمیز! لېکن اېنـدی بلـه لریمیـز و کېلـهجـک نسـللریمیزنی قۉرقیتمهیلیک، تغین!!

کابل: 2011/1390

www.ezgu.org

مېنگه بیرار خذمت بۉلسه؟

تورانزاده جدا خوش قلب و مهربان کیشی. بشقه‌لرگه بیران کمگی یېتسه، باشی آسمانگه یېته‌دیگنلردن. شو باعث، کیم بیلن گپیرسه یا اوچره‌سه، "مېنگه بیرار خذمت بۉلسه؟!" دېگن عباره دایم اونینگ تیلیده. بشقه شهرلر و حتی اوزاق یورتلرده یشب یورگن قوم-قرینداشلری و دوستلری بیلن هم تیلفونده سۉزلشگنیده، عالیجنابلیک قیلیب شو عباره‌نی اولرگه حواله قیله‌دی!

بیرکونی تورانزاده نینگ قیشلاقداشلریدن بیر کیشی کابلگه کېلیب قالدی. او بیرینچیدن دایم آغزیدن "مېنگه بیرار خذمت بۉلسه!" دېگن سۉزنی اېشیتگن تورانزاده نینگ تیلفون نمره‌سینی تېریب، سۉزلشگه باشله‌دی:

– الو تورانزاده صاحب!

– بلی، اېشیته‌من!

– تورانزاده صاحب، مېن مخلصینگیز تورسون من. سلام علیکم!

– هه، تورسون بېگ قه‌له‌ی‌سیز، یخشی می سیز؟

www.ezgu.org

– هه رحمت، یخشی مـن. قریندا‌شـلر و دوسـتلر هـم یخشی اېدیلر. سیزگه سلاملری بار اېدی!

– تشکر ساغ بۉلینگ. کابلگـه سـیزدی قیسـی شـمال اوچیردی؟ مېنگه بیرار خذمت بۉلسه!

– رحمت، کم بۉلمنگ آغه‌م. شو حاضر سیز بیلن یقیندن کۉروشیب، بیر موضوعنی مصلحتلشماقچی اېدیم!

– کېچیره‌سیز تورسون بېگ، مېن حاضر دفترده بند من-کو، اوچره شالمه‌یمیز. مېنگه بشقه بیرار خذمت بۉلسه، ایتینگ!

– خوب میلی. ستره محکمـه‌ده بیـران تانیشـیز بۉلسـه ایتسنگیز!

– کۉپ بغیشلنگ تورسون بېگ. او یېرده هیچکیم نـی تانیمه‌یمن. اگر بشقه بیرار خذمت بۉلسه!

– سـاغ بۉلینـگ تـورانزاده صـاحب.مېن وکلیمیزنینـگ اوییگه باریب، اونی کۉرماقچی اېدیم. آدرسینی ایتنگ-چی!

– بغیشله‌ی سیز دوستیم! او کیشـی نینـگ اویـی نـی کۉرمه‌گن من. بشقه بیرار وطندارلردن سـۉره‌نگ، بلکـه بیلسـه‌لر کېره‌ک! بیرار خذمت بۉلسه ایتینگ!

– اونداق بۉلسه، وکیل صاحب نینگ تیلفـونینی مېنگـه بېرینگ!

– مېنی کېچیرینـگ، کتابچـه‌م اویـده قـالگن. یـاددن بیلمه‌یمن. بیرار خذمت بۉلسه بویورینگ!

www.ezgu.org

– کۉزیم آغریب، یاش تۉکه‌دی. بیرار کۉز داکتردی تانیسنگیز، بیرگه بارسک، دېیمن!

– اۉزیم تانیمه‌یمن، لېکن همکارلردن سۉره‌ب کۉره‌من. خذمتده تیارمن!

– تشکر تورانزاده صاحب، سیز کم بۉلمنگ. اېرته گه اوچره سک ممکن می؟

– تورسون بېگ، آلدیزده خجالت‌من. اېرته گه بیر مهم سمینارده بند من! بشقه بیرار خذمت بۉلسه ایتینگ، جانیم بیلن!

– اونداق بۉلسه، آدرسیزدی ایتینگ، شو آقشام کېلیب، اۉشه یېرده کۉروشیب، گورینگلشه‌یلیک!

– آلدیزده شرمنده من، ناقوله‌ی هم بۉله‌دی. آقشام همکارلریمیزدن بیری تۉیگه ایتگن. علاجی یۉق. بشقه بیرار خذمت بۉلسه!

– ایندین جمعه کونی وقتینگیز بار دیر– اخیر!!

– کۉپ خجالتده من تورسون بېگ. همکارلردن بیری برچه اۉرتاقلرنی قۉیرگه قۉیمه‌ی، جلال آبادده مهمان قیلگن. اۉرتاقلرحتی موتردی هم آلدیندن گپله‌شیب قۉیگنلر. بارمسدن علاجیم یۉق، کېچیرینگ. مېنگه بشقه بیرار خذمت بۉلسه!

– ....؟؟؟

– ....!!!

هه عزیز اۉقووچیلر، شونداق قیلیب اوزاق قیشلاقدن کابلگه کېلگن تورسون بېگ نینگ تورانزاده ارقه‌لی بیرار مشکلی

www.ezgu.org

هم ییپچیلمه‌ی قالدی. او قیشلاقداشی تورانزاده‌دن رنجیگنـده‌ی هم بۆلدی. بیراق، دوستلریدن بیری اونینگ تَرکِ سرینی آچیـب، موضوعنی توشینتیردی. او تورسون بیککه:

– خفه بۆلمنگ، اصلیده "**مېنگه بیرار خذمت بۆلسه!**"

دېگن عباره خوشقلب تورانزاده نینگ "تکیه کلامی" دیـر. اونـی هرقنداق صحبت جریانیـده برچـه اوزاق–یقـین آدملرگـه ایتیـب یورگن، دېب خفه‌لیگینی ترقتدی!!

قیش فصلی، 1390

www.ezgu.org

سېن هم جنّی‌راق کۉرینه‌سن!!

آغزیمده‌گی ینگی قۉییلگن تیشلر خـودی ایاغیگـه ینگـی قۉنغیراق تاقیلگن کفترنی یا ینگی تارراق ایاغ کییمی کیشی نینگ ایاغینی اوریب قیینه‌گنی کبی، مېنی جدا ناراحت قـیلگن اېـدی. یَس‌َمه (صُنعی) تیشلر میلک لرگه باسیلیب، آغیز ایچی جـدارینی آغریتیب، شونچه‌لر مېنی قیینر اېدی که، اولرنی خیریدن اۉتیـب، چیقه‌ریب تشله‌شیم گه آز قالدی. ایش-کوشیم فقط تیشلر بۉلدی و آغیزیم و لبلریمنی اویاق-بویاققه بوریش! شو ناراحتلیک سببلی، آغیز-تومشوغیم نی بوریب، اېگری-بوگری قیله‌یاتگنیم نی هرکیم کۉرسه، بی اختیار مېنی جنی یا که بیرار روحی تېلبه‌لیککه یۉلیققن کیشی، دېگن اۉی‌گه باریشی طبیعی اېدی.

شهردن بیر تاکسی‌ده اۉلتیریب، جۉنه‌دیک. ارقه اۉریندیقده اۉلتیرگنلردن بیر کیشـی، مېنـی فـلان منطقـه نینـگ بیرینچـی سرگیده توشیر، دېب هیداوچی گه اۉقتیریب قۉیدی. تاکسی استه-سېکین بیر قنېچه «راه بندان» لردن اۉتیب، انچه یـۉلنی باسـیب بارگنیده، توستدن (ناگهان) آرتده‌گی اۉشه آدم، مېن توشـه‌دیگن

www.ezgu.org

کوچەدن اۋتیب کېتیب سن–کو، دېب بقیر–چقیری چیقیب، هیداوچی گه قتیق اعتراض بیلدیردی.

هیداوچی بۋلسه اعتراضنی تن آلمەی:

– نېگە اۋزینگ متوجه بۋلمەدینگ!، دېدی.

– مېن سېنگە ایتیب قۋیگن اېدیم–کو!

– ایتسنگ، ایتیبسن–ده! بو بېروبارده تکر قیلمەیین، دېب فکر–هوشیم یۋلگه اېدی!

– کۋپ یمان آدم اېکن‌سن!

– اۋزینگ یمان سن!

– ...!

– ...!

هیداوچی موترنی تاختەتیب، اوروشقاق جوجه خورازدېک جنجال کۋترماقچی بۋلدی. شوندە ارقەدە اۋلتیرگن چیرایلی دریشی و نکتایی کییگن، فرانسوی سقاللی بیر کیشی، اولرنینگ جنجالی گه ارەلەشیب:

– او برادرلر، استغفرالله دېنگلر، شیطانگه لعنت ایتینگلر! بیلایی نرسه اوچون مونچه بقیر–چقیر یخشی اېمس. مردم نیمه

www.ezgu.org

دېيـدى! مېنيمچــه، خطــا ايكــى ياقــدن اۋتگــن. هــرکيم اۋزى توشەديگن جايينى بيليب، هيداوچيگه بيلديريشى كېرەک! دېدى.

شونده، هيداوچى دراو بلند سېس بيلن: برک الله بيليمدان آدمگه! دېدى.

فرانسوى سقاللى كيشى سۆزيگه دوام بېريب، هيداوچى گه قرەته:

– سيز هم يخشى ايش قيلمەديز، او كيشى باشده سيزگه ايتگن بۆلسه، دېمک اۋشه يېرگه يېتگنيزده، تاكسينى تاختــەتينگ اېدى، دېدى.

شونده معترض آدم دراو: گپگه توشونەديگن آدمدى قربانى بۆسەيز، دېدى هيجان بيلن!

كېين فرانسوى سقاللى كيشــى: برادرلــر! شــونچه بيلگــى اوروشلر يېتى پشتى بيزگه يېتر. اېندى بۆلر ايش بۆلدى. كېلينگلر آرتيقچه اعصاب بوزرليک و جنجالــدن واز كېچيــب، هــرکيم اۋز يۆليگه كېتسين! دېدى....

نهايت معترض آدم اۋته عصبانيت بيلن كرايەنى بېــردى– ده، غوت–غوتلب يۆلينى آليب كېتدى. هيــداوچى اېســه عصــبى بوزيلگن حالده، زونگ–زونگلب تيلى نينگ تگيده بير نيمەلر دېب، موترنى هيدەب يۆلگه توشدى.

www.ezgu.org

مېن موترگـه مینگنیمـدن باشـلب تیشـلریم و میلکلـری قیچیب، گاه آغزیمگه قۉل اوریب، گاه لبلریم و آغیز-پـوزیم نـی بوریب مشغول بۉلیب اۉلتیرگن ایدیم. بو حالتنی بشقه‌لر، اینیقسـه هیداوچی دقت بیلن کوزه‌تماقده ایدیلر.

بیرآز یۉل باسیب، تغین بیر کیشی توشماقچی بۉلدی. موتر تاختر-تاخته‌مس او ایشیکنی آچدی. شونده بیر بایسـکیل سـوار ضرب بیلن موترنینگ ایشـیگی‌گه کېلیـب اوریلـدی و ییقیلـدی. شونده بایسکیل سوار و حالیگی توشه‌دیگن کیشی ارەسیده جنجال بۉلدی. جنجالگه، ایلگرگـی واقعـه‌دن عصـبلری ترەنـگ بۉلیـب تورگن هیداوچی هم قۉشـیلدی. هیـداوچی هـر ایکلـه کیشـینی بقیریب ملامت قیلدی. اولر هـم کـم کېلمسـدن بیـر-بیرلریگـه بقیریب، قتیق سۉزلر ایته‌باشله‌دیلر. هیداوچی بایسکیل سوارگه:

- کۉزینگ قه‌ییرده ایدی؟ احتیاط قیلسنگ بۉلمس‌میدی! دېب بقیردی.

- بو آدم نېگه ارقه‌نی قره‌مه‌ی ایشیک تی آچتی. یوزگـه یوز او ملامت، دېدی بلندراق شاوقینلب بایسکیل سوار!

- اۉرته ایچده مېنی موتریم‌گه زیان یېتدی. سېن بېره‌سن! دېدی بایسکیل سوارگه قره‌ب، هیداوچی.

- آته‌نگ آلالمه‌یدی، بو که سېن سن!

www.ezgu.org

– آلمەی قۋیمەیمن!

– قۋلینگ لندنگچه آزاد!

– ...!

– ...!

شونده ینه اۋشه فرانسوی سقاللی کیشی توشیب، جنجالگه ارەلەشیب:

– او برادرلر! سیزلرگه نیمه بۋلگن اۋزی؟ منه شکر هم بایسکیل و ایگەسی، هم جانور موتر توپّه–توزوک–کو. بو جنجاللرنی حاجتی یۋق. مملکتیمیز انه شونداق بیهوده جنجاللردن بدبختلیکلرگه دچار و همەدن کېین قالگن! دېدی.

– بو موتروان آدمدی تحقیر قیلمسدن، آدمدەی گپیرسه بۋلمەیدی می؟ دېدی بایسکیل سوار قۋلینی هیداوچی تمام سیلتب.

– اۋزینگ قچان آدم سن؟!، دېدی درّاو هیداوچی.

هم هیداوچی، هم بایسکیل سوار و هم توشەدیگن کیشی نینگ عصبلری جدا هم ترەنگلەشیب، مشت–یخن بۋلیشلریگه سَل قالدی.... مېن ابسه اۋز دردیم بیلن بۋلیب، تیشیم گه قۋل اوریب، آغیز–پوزیم نی کج–کوج قیلیب اۋلتیرگن ایدیم!...

www.ezgu.org

نهایت فرانسوی سقاللی کیشی نینگ جانکویرلیگی و حتی زارله‌نیب، هر بیری نینگ منه‌گی نی اوشلشی بیلن ماجرا توگه‌دی و هرکیم اؤز یؤلینی آلیب کېتدی. سؤنگگی بېکت (ایستگاه) گـه بیرآز قالگنده، مېندن بشقه برچه یـؤلاوچیلر توشـدیلر. فرانسـوی سقاللی کیشی هیداوچیگه کرایه‌نی بېره‌یاتیب: برادر، کونیگه اؤنلب آدمنی تاشییسن. هرکیم بـیلن مونچـه جنجـال قیله‌بېرسـنگ، عمرینگ خزان بؤله‌دی یا هم خدا ناخواسته بیران حادثه قیله‌سن، دېدی. آدم دېگن بیرآز حوصله‌لی بؤله‌دی!، دېب قؤشیمچه قیلدی، او.

– بیز مصرفده بیز...، دېب قؤیدی هیداوچی استه‌گینه!!

– توبه قیلدیم!

سؤنگگی بېکتگه یېتیب بارگنده، مېن هم توشدیم. لبلریم نی تیشم طفیلـی بوریـب توریـب، کرایـه‌نی بېرمـاقچی بؤلیـب، قؤلیمنی چؤنتگیم گه تیقدیم و خودی آغزیده ناسی بار کیشیدېک غیرعادیراق آهنگده:

– کرا..یه ... ق...نچه بؤله...دی؟ دېب سؤره‌دیم.

شونده مېنی یؤل بؤیی تیشیم بیلن تېگیشـیب کېلگنـیم و اینیقسه آغیز–پوزیم نی بورگنیم و گپیریشیم نی کورگن هیداوچی، دقت و اضطراب بیلن مېنگه تېلموریب:

www.ezgu.org

– برادر... سېن هم ساغ کۉرینمه‌ی، جنی‌راق آدمگه اۉخشه‌یسن! توبه قیلدیم پروردگار، بوگون نیمه بلا آدملرگه اوچره‌دیم اۉزی! دېب، قۉرقنیدن می یا هم عصبانیتیدن می، کرایه نی آلمسدن مېنی حیران قالدیریب، تېزده موترینی هیده‌ب کېتدی....!

آه، بو کسللر....!
وای، بو داکترلر...!

داکتر اېرکین تاش بیلن یاشلیک دوریدن بیرگه اۉینب کته بۉلگنمیز. مکتب و فاکولته‌نی هم بیر وقتده اۉقیگنمیز. بیراق مېن ادبیات و او اېسه طب فاکولته‌سینی توگتدیک. هه، فراغتدن کېین مېن اۉقیتووچی بۉلیب، مکتب مه–مکتب بله‌لرنی اۉقیتیب، تربیه‌له‌دیم، داکتر بۉلسه شفاخانه‌مه– شفاخانه ایشلب کسللرنی دوالب، دردلریگه درمان بۉلدی.

داکتر تحصیلنی انچه قیینلیکلر بیلن توگتدی. او ذاتاً کۉنگیلچن، مهربان آدم. باشده وظیفه گه کیریب ایش باشلگنده،

www.ezgu.org

کسللر بیلن خوش معامله، اولرگه اۉته غمخوار بۉلیب، حتی «فیس» بېرگنلریده کۉپینچه اولرگه بقیریب، «فیس»نی قه‌یتیب قۉللریگه بېرر اېدی.

بیراق بو حالت آز مدت‌گینه دوام اېتدی. اوندن سۉنگ، بیرآز آت چیقه‌ریب، کسللری کۉپه‌ییب قالگنده، اونینگ خوی- اطواری و کسللر بیلن معامله‌سی توبدن اۉزگه‌ریب قالگنیگه گواه بۉلدیک. اېندی اونده کسللرگه نسبتاً اولگی مهربانلیک و غمخوارلیک قالمه‌گن. عکسینچه او بیر بغری تاش کیمسه و کسللر بیلن قۉپال معامله قیله‌دیگن داکترگه ایله‌نیب، «فیس» آلیش و پول تۉپلشگه اۉته بېریلیب کېتگن. اونینگ تارگینه معاینه خانه‌سی دایم کسللر و پایوازلری بیلن گوجوم. شو اوچون، او بیر لحظه هم بۉش اېمس. اېرته‌لبدن کون بۉیی کېچقورون شامگچه و حتی تون‌نینگ الّه محللریگچه کسل کۉره‌دی. او قوم- قرینداشلر و اۉرتاقلری‌نینگ خوشلیک یا خداناخواسته غم مراسمي‌گه هم کۉپینچه اشتراک اېتالمه‌یدی یا حقیقتی اشتراک اېتمه‌یدی. حتی باش تیرنه‌گنگه هم قۉلی تېگمه‌یدی، دېسم ایشانینگ!

شونداق بۉلیب، داکتر کونیده ۶۰-۷۰ کسلدن کۉپراقنی کۉریب، «فیس» آله‌دی. اېندی او نه یلغوز «فیس»نی آله‌دی، بلکه بېلگیلنگن مقداریدن بیرار کسل کم بېرسه، اونده پولنی قه‌تیب آلدیگه چیپیب، تۉلیق بېریشینی بقیریب ایسته‌یدی! حاضر اونینگ تورموشی مادی جهتدن، کۉز تېگمه‌سین جدا اعلی. او

www.ezgu.org

اېندی تیریکلیکده هیچ قنداق کمچیلگی یۉق. یگانه کمچیلگی، اونگه وقت یېتمسلیگی دیر. یعنی او هیچ قچان توزوککینه اوقاتلنه‌آلمه‌یدی؛ یوره اوخلالمه‌یدی؛ بیرار اۉرتاغی یا قریندا‌شی بیلن بیر پس تینچگینه مزه قیلیب گورینگله‌شیب اۉلتیرالمه‌یدی؛ بیرار تۉی، جنازه، فاتحه یا محفلگه بارالمه‌ی یا که حوصله‌سی یۉق...!

بیرکونی اونگه بیرینچی بیللری ینگی ایشگه باشله‌گن پیتلریده‌گی خوش معامله‌لیگی و نفسینی تییب یورگنینی اېسلب، حاضرگی بغری تاشلیگی و غله‌موسلیگینی طعنه‌آمیز تنقید قیلدیم.

شونده او خجالت آمیز لحنده:

– اصلیده مېنی شو کۉیگه سالگن کسللرنینگ اۉزی، دېدی.

– قنداق قیلیب کسللر؟ دېب سۉره‌دیم حیرت بیلن.

– بونینگ داستانی اوزون. سېنی بیلمه‌یمن، لیکن مېنینگ وقتیم یېتمسه کېره‌ک!

– یاغ اېي، بیملال گپیره‌بېر! سېن کسللرنی کۉرالمه‌ی بیقرار بۉلمه‌سنگ، بۉلگنی. مېنگه حوصله و وقت کۉپ! دېدیم.

داکتر داستانینی شونداق باشله‌دی:

خودی سېن ایتگنینگدېک، باشیده کسللرگه یوره‌گیم کوییب، پوللری ضایع بۉلمه‌سین، دېب جدا ارزان و کم داری بیتردیم. بیر کونی قره‌سم، بیر قریراق کسل عیال نسخه‌نی آلیب، معاینه خانه‌دن چیقه‌یاتگنیده، نسخه‌گه قره‌ب: بو داکتر هم هیچ

www.ezgu.org

بلانی بیلمه‌یدیگنگه اۋخشه‌یدی. اخی داکتر دېگن هم کسلگه شو ایکیته گینه داری یازه دیمی؟ دېدی.

بشقه کونی بیر چال کسل نسخه‌سینی دواخانه‌دن آلیب کۆرسه، ایکی رقم داری اېکن. شونده: بو داکتر پو..ی ایسینی هم بیلمه‌یکن، دېب داریلرینی اریققه تشلب بشقه داکترگه کېتتی...!

قره‌سم وضعیت شونداق‌لیگیچه دوام اېتسه، بیر آیگه بارمسدن برچه کسللر مېندن قاچیب، بشقه مېن تمان بیر کیشی هم ایلنمه‌ی، دکانیم تخته بۆله‌دی. شو باعث، نسخه‌لردی کون سه‌یین سیمیرتیریب باردیم. شربت، پیچکاری، کپسول و حتی سیروم هم یازه باشله‌دیم. ضرور بۆسه‌–بۆمسه نبضی، فشاری و ترمامتر مینن حرارتینی آغزیدن یا قۆلتیغیدن کۆرردیم؛ کۆزلرینی جیریب، ایچیگه چراغ نورینی تشلب، حق–ناحق قرردیم؛ قۆلیمدی کفینی ارقه‌لری یا که کۆکسلریگه قۆیب، مشتوم مینن دوک–دوک قیلیب اورردیم.... باریب– باریب، کسللر: داکتر همه نرسه‌نی بیرته–بیرته کۆررکن و هرخیل یخشی داریلر یازر اېکن، دېب مېن حقیمده گپیریب، آدملردی مېن تمان جۆنه‌تر اېدیلر! هه شونداق قیلیب، کسلدی ساچی تۆکیلسه هم مېن نبضی، قان باسیمی و بدن ایسیق‌لیگینی حوصله و دقت مینن کۆرر اېدیم....

بیرکون کسللردن بیر عیال معاینه قیلگنی آلدیمگه کیریب، اۋلتیرمسدن: داکترصاحب، یوره‌کتی گرافینی آله‌دیگن ماشنیز بارمی؟ دېب سۆره‌دی. مېن اېسه:

– یاغ سینگلیم، دېدیم.

www.ezgu.org

– اې، معاينه‌خانه هم شونداق بۆله مى؟ مېن ناحق آواره بۆليب سيزگه کېلگن اېکنمن، دېب معاينه قيلديرمسدن دوگانه سى مينن چيقيب کېتتى!

هه دوستيم، قره‌سم اۆشه خاتيندى گپى تۆپه–تۆغرى. چونکه اېندى بيليم و تخنيک برکتيدن تورلى–تومن زمانوى اسباب–اوسکونه‌لر چيقيب، داکترلر هم اوندن فايده‌لنماقده اېدى. کسللريمدى قۆلدن بېرمه‌ى، کاروانداشلرميدن آرتده قالمه‌ى، دېب مېن هم بيرته قلب گرافينى آله‌ديگن اسبابدن آلديم. اۆشه‌نى آلگندن ساره، کسللريم اينيقسه عياللر کۆپه‌ييب کېتتى!

کۆپ اۆتمه‌ى، معاينه خانه‌مده بيرته تلويزيونده معاينه قيله‌ديگن دستگاهنى هم قۆشديم. اۆشندن ساره ايشيم چيندن هم چوک بۆلدى و کسللر سانى نېچه برابر بۆلدى. آدملر قۆنى–قۆشنيلرى يا که تانيش–بيليشلريدن: مېن اۆزيمدى تلويزيونده کۆرستتيم يا که قلبيمدى گرافينى آلديرديم، دېگن گپتى اېشيتسه بۆلدى. کسل بۆسه، بۆمسه دراو يۆلگه توشيب، هم يوره‌ک گرافينى آلديريب، هم اۆزلرينى تلويزيونده کۆرسه‌تيب کېترديلر!

منه مېن اېندى شونرسه‌لردى همه‌سينى قيله‌من. اوندن تشقرى لابراتوار هم تيارله‌گنمن. داريخانه هم اۆزيمديکى. خلص کېلگن کسل گوشک، فشارسنج، ترمامتردن آليب، گراف، تلويزيون، لابراتوار، داريخانه‌گچه و حتى پيپچکاريگه هم بار–ياغينى تاپشيريب، جدا راضيليک مينن کېته‌دى!

– ايشانيش قيين!، دېديم.

www.ezgu.org

– سېن ایشانمه‌سنگ، ایشانمه. لېکن بو نرسه‌لردی کۆپراق کسللردی اۆزی یَلینیب–یَلواریب مېندن ایسته‌یدیلر. ایشانگین!

– قنداق؟

– بیر کونی نوبتده اۆلتیرگن ایکی خاتین بیر–بیری مینن سۆزله‌شیب، بیری ایکینچیسی گه:

– دوگانه جان، مېنی هیچ یېریم آغریمه‌یدی. شکر آتده‌ی‌من. قۆشنیم کېلیب اۆزینی تلویزیونده کۆرسه‌تیب، قلبینی گرافینی هم آلدیرگن اېکن. مېن هم قطاردن قوروق قالمه‌ی، باریب بیر تلویزیونده کۆرسه‌ته‌ی، دېب کېلدیم–ده دېدی...!

یا بیر کونی بیر کسلدی تېریسیده بخار دانه‌لر چیققن اېکن. اونگه بیر تابلیت و بیرته مرهم بیتسم، قناعت قیلمه‌ی، هم یوره‌ک گرافینی آلدیریب، هم تلویزیونده اۆزینی کۆرسه‌تیب، انچه پول خرچلب کېتتی!

هه دوستیم، حتی شونداق کسللریم هم بار که، معاینه قیلیب نسخه یازگنیمچه، مېنگه فلان شربت و فلان کپسول و یا بیر خریطه سیروم و اۆنته پیچکاری یازینگ، دېب التماس قیله‌دی! یازمه‌گنیمچه، قۆیمه‌یدی، هم!

– یازمه‌سنگ نیمه بۆله‌دی؟ دېب سۆره‌دیم شاشیب.

–یازمه‌سم، اچیغله‌نیب، نه‌یلغوز قه‌یتیب قاشیمگه کېلمه‌یدی، بلکه بشقه کسللردی هم یۆلدن اوره‌دی!...

منه دوستیم، گپ و ماجرا انه شونداق. بیله‌سن می؟ ینه بیر قیزیغی‌نی اېشیت:

www.ezgu.org

– حاضر جور و ناجور آدملر بير–بيرينی ايزيدن تۆپ–تۆپ بۆليب، پاكستان و هندوستانگه قره‌ب كېتيب ياتيبتيلر. سېنگه حقيقتنی ايته‌من، بولرنينگ يريمی همچشمليک و تېمنچه يوزه‌سيدن كېتيب، پوللرينی سه‌ووريب كېله‌ديلر!

– ياغ اې، جدی ايتاتيب‌سن می؟

– هه، جدی ايتاتيب‌من. بيرار قوم–قرينداش يا قۆشنی هندوستان باريب دواله‌نيب كېليبتی، دېگن خبر اېشيتيلسه بۆلدی. قرض–قواله قيليب، قری–ياش و خاتين–اېرکک پوللرينی بېللريگه توگيب سفرگه آتلنه‌ديلر. حال بوكه، حتی اۆشه چيندن كسل بۆلگنلرنينگ هم كۆپ قسمی كابل او ياقده تورسين، حتی ولايتلرنينگ شفاخانه‌سيده هم دواله‌نيشی ممكن!

اوكون كوچه‌گيلری بيزدن ۸۵–۹۰ ياشلی بير چالدی نبېره‌سی زورغه آليب كېلدی. چال بير نېچه دقيقه اۆتيب، دمينی اۆنگلب:

– داكترجان، اگر بير قتله هندوستان باريب كېلمه‌سم، شو ارمان مېنن بو دنيادن اۆته‌من چاغی، دېدی!

مېن بۆسه:

– بوبه‌جان، شكر يخشی‌سيز، اۆليمدی تيلگه آلمنگ. بيرار تكليف تاپسه‌يز، مېن اۆزيم كۆريب دواله‌يمن، دېديم. بيراق او بۆسه:

– اۆغليم، اېشيتتيم، حاجی تۆره‌قول مېندن بتر و اۆلمه‌لی بۆسه هم، بله‌لری يوره‌ک كويديريب، اونی هندوستانگه آليب

www.ezgu.org

باریب، داکترلرگه کؤرسه‌تیب، اَیلنتیریب آلیب کېلگن اېمیشلر. او کون مسجدده:

– حاجی اکه، سیز هم مېنده‌ی بیر هندوستان باریب ارمانیزدی حل قیلیب کېسه‌یز، یخشی بؤله‌دی، دېدی. اوشندن بېری، کېچه‌یو کوندوز هندوستان هواسیده اویقی مېنگه حرام بؤلگن بله‌م!...دېدی.

انه برادر، اصل گپ شونداق....

مېن اېسه داکترنینگ بو عجایب سرگذشتی و قیلمیشلری و وطنداشلریمیزنینگ ساده‌لیکلری و تېمنچه قیلیشلرینی طبابت ساحه‌سیده اېشیتیب، تؤی و مراسمده‌گی رقابتلری و تېمنچه‌لرینی اونوتیشمگه سل قالدی!... خدا بو جور و ناجور وطنداشلری بیزگه توفیق و فهم و کته خلته تیککن داکترلریمیزگه هم انصاف بېرسین–ده!!

کابل: کوز، ۱۳۹۳/2013

شلّه‌لیک و خسیسلیک

بیرکونی شاعر و تحقیقاتچی باسیق بېگ، شهر باشلیغلریدن بیری نظربېگ نینگ دفتریگه باردی. نظربېگ اېسه باسیق بېگ‌نی جدا حرمت و احترام بیلن قرشی آلیب، چای و شیرینلیکلر تیله‌تیب، او بیلن صمیمی صحبتلشدی. نظربېگ، یازووچی نینگ علمی و فرهنگی فعالیتلرینی یخشی مقتب، قدرله-

www.ezgu.org

دی. باسیق بېگ هم اۋز نوبتیده نظربېگ نی بیر فرهنگسېور کیشی صفتیده مقتب، اونی کۋکلرگه کۋتردی....!

شونداق قیلیب، اوچره شوو جدا ایلیق و یخشی فضاده توگه‌دی و نظربېگ اېسه باسیق بېگ نی دفتری نینگ اېشیگی-گچه کوزه‌تیب قۋیدی.

بیرینچی اوچره‌شوودن بیر هفته–اۋن کون اۋتیب، باسیق بېگ تغین نظربېگ نینگ دفتریگه باردی. بو قتله نظربېگ یازووچینی ایلگریگیدن هم کۋره کۋپراق صمیمیت و لطف ایله کوتیب آلدی. بو قتله هم چای و شیرینلیکلر و کلچه‌لر بیلن یخشی صحبتلر بۋلدی. شونده نظربېگ، باسیق بېگ نینگ فرهنگی قیلمیشلرینی کته بهاله‌دی و باسیق بېگ هم نظربېگ نینگ عالیجناب‌لیگینی آغزیگه کېلگن سۋزلر بیلن مقتب، کمی نی قۋیمه‌دی!

اوچره‌شوو صحبتلری هر ایکله تمان اوچون اۋته یاقیملی و چوچوک بۋلیب، یازووچیگه نظربېگ تماندن یخشی همکارلیکلر وعده‌سی بیلن توگه‌دی.

هه دۋستلر، چمه‌سی اوچ هفته سۋنگگی صمیمی اوچره‌شوودن اۋتیب، باسیق بېگ نینگ گذری ینه نظربېگ نینگ

www.ezgu.org

دفتریگه توشیب قالدی. کیم بیلەدی دېیسیز، شاید هم باسیق بېگ اتەیلب اوشبو ملاقاتنی یۉلگه قۉیگن دیر!

هرحالده بو اوچرەشوو هم جدا صمیمی و ایلیق باشلەنیب، چای و شیرینلیکلر اونی تاباره تاتلی قیلگن اېدی. باسیق بېگ فضا و هوانی جدا قولەی و صمیمی کۉریب، نظربېککه قرەب:

– رئیس صاحب، خدا بغیشلەسین رحمتلی آتەنگیزنی. او کیشی منه شو محیطنینگ دَرغەلریدن بیری اېدیلر. اولر اۉز وقتیده مثلی کۉرینمەگن کته ایشلر قیلگنلر و اینیقسه سیزدېک عجایب فرزندنی منه شو بېچاره اولوسگه اۉزلریدن کېین قۉییب کېتگنلر، دېدی!

نظربېگ اېسه اۉزینی کۉکلرده سېزیب:

– لطف اېتەسیز، سلامت بۉلینگ! دېب درواقع حواله اېتیلگن سۉزلرنی بوتون وجودی بیلن مراقلی سیپقاریب، ممنونیت بیلن تأییدلەدی!

باسیق بېگ، نظربېگ نینگ آتەسی حقیده ینه کۉپلب نرسەلرنی اَیتیب، اونی ولایت تاریخی او یاقده تورسین، حتی مملکت تاریخی‌نینگ بویوک سیمالریدن سنشیگه آز قالدی!!

www.ezgu.org

نظربېگ، باسیق بېگ نینگ بو قتلەدەگی ملاقاتی و مقتاولریدن بېحد ممنون و خرسند بۉلیب، اونینگ فرهنگی فعالیتلری اوچون قۉلیدن کېلگن کمکنی ایەمسلیگی‌نی وعده بېردی و اونی اېشیکدن چیقیب یۉلککەچه کوزەتیب قۉیدی!

بو شیرین اوچرەشوودن بیر هفته اۉتر–اۉتمس یازووچی تغین نظربېگ بیلن یوزمه–یوز، اونینگ دفتریده چای و شیرینلیکلر بیلن شیرینگینه صحبت قوریب اۉلتیرگن اېدی!

صمیمی صحبتلرنینگ اساسی مضمونی ایکلەسی بیر–بیرینی یخشی مقتش و کۉکلرگه کۉتەریش، اینیقسه نظربېگ آتەسی‌نینگ پارلاق سیماسینی قدرلش و اېسلش اېدی! صحبت آقیمیده یازووچی باسیق بېگ فضانی انچه قولەی سېزیب، نظربېگکه قرەب:

– رئیس صاحب، رحمتلی آتەنگیزدېک عالیجناب شخصیت حقیده هرقنچه سۉزلەسک آز، دېدی!

– لطف اېتەسیز، کوچک نوازلیک قیلەسیز!

– بیراق افسوس که بو یورتده بونداق آدملرنینگ قدری یۉق–ده!

– اي نیمەسینی اَیتەسیز!...

www.ezgu.org

– شونداق عجایب بویوک شخصیتنی خاطرلش و قدرلش اوچون، او کیشی حقیده تحقیق قیلسم دېیمن!

– لطف اېتەسیز، عین مدعا!

– مېن آتەنگیز حقیده بیر کتاب یازیشنی مولجللب توریبمن!

– جدا یخشی، خذمتده تیاربیز!

– بو کتاب تحقیقی اثر بۆلگنلیگی اوچون بیر آز خرچی بار–ده، البته!

– پرواسی یۆق، قۆلیمدن کېلگنیچه البته که کمک اېتەمن.

– لطفیزدی چېکی یۆق، کم بۆلمنگ!

– خجالت بېرمنگ...

– ساغ بۆلینگ!

– بو نرسەنینگ قنچه خرچی بۆلسه کېرەک؟

– تخمین سکسن–یوز مینگ افغانی تېگرەگیده بۆلەدی!

www.ezgu.org

آزگینه مبلغنی کوتگن نظربېگ بو کته رقمنی اېشیتیب، کۉزلری کته آچیلیب، بېاختیار اۉرنیده چقّان بیر قۉزغه‌لیب آلدی-ده، نیمه دېیشی‌نی بیلالمه‌ی، یېرگه تیکیلیب جیم قالدی!

او نېچه دقیقه قۉلیده‌گی قلم بیلن میزنینگ اوستیگه تیق ... تیق اوریب، نیمه‌نی دیر اۉیلب قالدی. نهایت، او باش کۉته‌ریب، باسیق بېککه باقدی و حاکم بۉلگن جیملیک فضاسینی سیندیریب، مخصوص آهنگده:

- باسیق بېک صاحب، مېن اگر اۉشه آته‌م‌نینگ پُشتیدن بۉلگن بۉلسم که، او آدم یوز مینگ توگول یوز روپه‌لیک ایش هم قیلمه‌ی بو دنیادن اۉتیب کېتگن عادیگینه بیر قیشلاق آدمی اېدی، دېدی ایلجه‌ییب!!

نظربېگ نینگ کوتیلمه‌گن بو عجایب کېسکین سۉزی، باسیق بېگ نینگ باشیدن بیر سطل موزدېک سوو قوییلگندېک قیلیب قۉیدی! او نیمه دېیشی‌نی بیلالمه‌ی، بیر عمللب نظربېگ بیلن خیرلشدی. بو قتله نظربېگ اونی اېشیککه‌چه کوزه‌تیب هم قۉیمه‌دی و باسیق بېگ اېسه قۉلتیغیدن تربوزی توشگن کیشیدېک بۉلیب، تشقریگه چیقیب کېتدی!

بو واقعه‌دن چمه‌سی بیر-بیر یریم آی اۉتیب، سوولر تېگیرماندن توشگندېک بۉلدی. نیمه بۉلدی یو، امیدینی قۉلدن

www.ezgu.org

بېرمه‌گن باسیق بېگ، سۉنگگی اورونیش اوچون ینه نظربېگ نینگ دفتری تمان یۉل آلدی. بو گَل (قتله، دفعه) اوچره‌شوو تقریباً شله‌لیکلرچه زۉردن یوز بېرگنگه اۉخشه‌دی.

نظربېگ بو قتله یازووچی بیلن جدا عادی و قۉل اوچی بیلن کۉریشدی. او هرگَلگی دېک موبلده او بیلن یوزمه–یوز اۉلتیرمه‌ی، بلکه ریاست نینگ ایلنه اۉریندیغیده پرواسیزلرچه اۉلتیردی!

حالی بورونغی چای–شیرینلیکلرنینگ دَرگی بۉلمسدن، باسیق بېگ بیر عمللب ینه نظربېگ نینگ آته‌سی حقیده یازه‌جک کتاب مسأله‌سینی آچدی!

شونده باسیق بېگدن مونچه‌لیک شله لیکنی کوتمه‌گن نظربېگ، خسیسلیک غریزه‌سی قه‌ینب، شله جنگ یازووچیگه قره‌ب، جدی و یوکسک سېس بیلن:

– جناب باسیق بېگ، شونی ایکی قولاغیز بیلن یخشی اېشیتینگ: مېن، سیز او حقده کتاب یازماقچی بۉلگن اۉشه آدم نینگ پُشتیدن اصلا بۉلمه‌گن بیر حرامی من! مېنی تینچ قۉیه‌سیز می یۉق می؟!!....دېدی

کابل، دلو، ۱۳۸۹/2011

www.ezgu.org

نکاح حقیده‌گی تامچی کولگیلر

– آو اکه، نېگه نکاح خط آلماق اوچون بیر هفته دن بېری یوگور–یوگور قیلیب یوریب سیز؟

– برادر، «نکاح خط» طلاق پیتیده جدا دردگه تېگرمیش!!

* * *

مسجد امامی نکاح خطبه سینی اۋقیب بۋلگنیدن سۋنگ، قۋل کۋته‌ریب:

– الهی بو ایکله یاشیمیزنی طلاق پیتیگچه خوش و یخشی اسره! دېب دعا قیلدی.

حالی وقت، مونچه شاشیلمنگ!

تۋییدن قیرق ییلدن کۋپراق وقت اۋتیب، اۋغیل–قیزلریدن بیر نېچه نېبره‌لی بۋلگن بیر کیشی، اېندی اویاق–بویاققه یوگوریب، "نکاح خط" آلماقچی بۋلیب یورگن اېکن. بیر اۋرتاغی اونی کۋریب:

– اې اۋرتاق، نکاح خط آله‌من، دېب نېگه مونچه شاشیله‌سیز؟ شاشیلمه‌سنگیز هم بۋله‌دی! حالی اېرته (وقت)، تۋیلرینگیزدن اېندی قیرق ییل اۋتیبتی. هنوز چېبره هم کۋرگنیز یاغ–کی!!

www.ezgu.org

سیلاولر عشقبازی!

خان میرزا «دموکراسی» نینگ برچه تورلی مزیتلری و یخشی نرسه‌لریدن «سیلاو»نی جدا هم یاقتیریب قالگن. یلغوز یاقتیریب‌گینه ایمس، بلکه عملده و نظرده بو توٌغریده اوٌز فکرینی ایته‌دی، اوٌزگه‌لرنی ترغیب ایته‌دی و تورلی سیلاولرنینگ دیپرلی برچه‌سیده اشتراک ایته‌دی. اونینگ اوشبو فعالیتی عایله‌سیدن، کوچه و گذرگچه؛ دفتردن، بازار–آچارلرگچه؛ مجلسلردن حتی کته ییغینلرگچه کوٌزگه تشلنه‌دی. حتی او تلویزیونلرده هم کوٌپینچه کوٌرینیب، سیاسی بیلیمدان و تحلیلچی صفتیده کوٌپراق شو حقده سوٌزله‌یدی.

بلکیم او عایله ایشلری و دفترده هم تورلی موضوعلر و عمللرنی عیناً «سیلاو» و «رأی» ارقه‌لی حل ایتیشی شونینگ اوچون بوٌلسه کیره‌ک! مثال اوچون آقشام اوچون نیمه پیشیریلسین؟ دیگن سوٌراق عایله ده مطرح قیلینگنده، او کیشی دراو بو موضوع بوٌییچه سوٌراق اوٌتکه‌زیب، عایله اعضاسی نینگ اکثریت نظری بیلن طعام تورینی بیلگیله‌یدی. یا هم اگر بیرار

www.ezgu.org

یاققه سفر، میله یا که تۉیگه کېتماقچی بۉلسه‌لر اونده هم رأیلر یازمه یۉسینده آلینیب، نتیجه‌گه کۉره ایش توتیله‌دی!

خان میرزا اۉلکه‌ده تورلی مسأله‌لر بۉییچه اۉتکه‌زیلگن میده-کته سیلاولرده اۉزینی کاندید قیلیب، «دموکراسی» غایه‌سینی تطبیق قیلیشده مناسب اولوش قۉشیب کېلگن. او برچه جمهورلیک ریاستی سیلاولری، لویه جرگه‌لر، پارلمان نینگ شورا و سناسی و حتی که گذر وکالتینی هم نظردن چېتده قالدیرمه‌گن، دېسم ایشانینگ!

خان میرزا، ایکله اضطراری و اساسی قانون لویه جرگه‌ده نماینده سیلش اوچون اۉتکزیلگن سیلاولریده هم اۉزینی کاندید قیلگن اېدی. بیراق طالعی یوریمه‌ی، لویه جرگه ده اشتراک اېتالمه‌دی! شونینگدېک، جمهوری ریاست نینگ اۉتگن هرایکله سیلاویده هم قطاردن قوروق قالمه‌ی، اۉزینی کاندید قیلگن اېدی. آلدیندن شرط قیلیب قۉییلگن اۉن مینگته رأی کارتینی، او قه‌یېردن و قنداق قیلیب تاپگنینی بیلالمه‌دیک. چونکه اۉشه سیلاولرده اونینگ رأیی بار-یاغی (300) ته‌دن هم آشمه‌گن اېدی!

هه دوستلر، خان میرزا نینگ اۉتگن جمهوری ریاستی سیلاولریده آشیغی آلچی تورمه‌ی، یوتالمه‌گن بۉلسه هم، بیراق بو ییقیلیشلردن چۉچیمه‌ی، مأیوس بۉلمه‌دی. او «ییقیلگن گوره‌شتن تۉیمه‌یدی» دېگنلریدېک، «سیلاو»نی یاقتیرگنیچه فعالیتلریگه

www.ezgu.org

دوام اېتیردی و کېلهجک پارلمان سیلاولریده قتنشدی. مونی کۉرینگ که، خان میرزا پارلمان سیلاولریده هم هیچ قنداق طالع قیلمهدی. او ایکله سیلاوده هم اېنگ آز رأی بیلن آقسب قالدی!...

تینیب–تینچیمس بو «سیلاولر عشقبازی» بو قتله اۉزینی گذر وکالتیگه کاندید قیلدی. او تورلی ضیافتلر و مجلسلر و تۉیلرده، میده و کته ییغینلرده «گذر وکیللیگی» ارقهلی اولوس خذمتیده بۉلیش اېزگولیکلرینی زور بېریب تبلیغ و ترغیب قیلدی. حتی گذرنینگ ایریم یاش–اولوغلری و نفوذلی کیشیلرینی اوییگه چقیریب، کیچیک بۉلسه هم ضیافت بېردی و اولرنینگ حمایهسینی جلب اېتیشگه اینتیلدی.

نهایت گذر وکیلی نی سیلش کونی هم یېتیب، برچه اهالی سیلاو اوچون بېلگیلنگن یېرده تۉپلندیلر. گذر یشاوچیلریدن سکیز کیشی کاندید اېدی. اولرنینگ ارهسیده مکتب و فاکولته باریب، اۉقیمیشلی سی شو خان میرزا اېدی. قالگنلری تکهدار، دکاندار، دلال و ... اېدی.

صندوق قۉییلیب، ناحیه رئیسی و امنیت مسؤوللری حضوریده کیشیلر رأی ورقهلرینی آلیب، کۉزلنگن کیشیلری آتینی یېتیب، صندوققه تشلهدیلر. رأی بېریش آقیمی توگب، مخصوص هیأت کاندیدلرنینگ رأیینی سنب چیقدیلر. نتیجهده، متقاعد

www.ezgu.org

وارده–صادره کاتبی میرزا ابریشم خان برچه‌دن اوستون چیقیب، گذر وکیلی قیلیب سیلندی.

هه دوستلر، بو قتله هم فاکولته پاس خان میرزا،سیلاوده آلتینچی صنفنی زورغه اؤقیگن متقاعد مامور میرزا ابریشم قرشی سیده ییِنگیلدی! بیراق او تغین مأیوس بؤلمه‌دی. او میرزا ابریشم نی تبریکلب، برچه‌دن «سیلاو»گه قتنه‌شیب، «دموکراسی» و «سیلاو» فرهنگینی اؤستیریشده یخشی اولوش قؤشگنلری اوچون منتدارلیک بیلدیردی...!

خان میرزا مکروریانده یشردی. نیمه بؤلدی یو بلاک وکیلی ایشیدن استعفا بیردی. شونده گذر(زون) وکیلی، مسجد امامی و ناحیه رئیسی بلاک اوچون ینگی «بلاک وکیلی» سیلشنی یشاوچیلرگه توصیه ایتدیلر. بونی قره‌نگ که، بلاک وکالتی وظیفه‌سیده کاندید قیلگن 3–4 کیشی اره‌سیده اشدی «سیلاولر عشقبازی»خان میرزا نینگ آتی هم بار ایدی!

خان میرزانینگ بو ایشیگه برچه عایله اعضاسی، اینیقسه خاتینی کیِسکین قرشی ایدیلر. اولر بو ایشنی خان میرزانینگ شأنیگه مناسب ایمس، دیِب بات–بات اونگه اؤقتیردیلر. بیراق، خان میرزانینگ قولاغی بو سؤزلرنی ایشیتمس و تاوغی نینگ ایاغیهم بیرته ایدی. اصلیده او بلاک وکیللیگیدن کؤره «سیلاو عشقبازی» ایدی. قیسقه‌سی، خان میرزا بو «سیلاو» ده هم

www.ezgu.org

قۆلیدن کېلگن فعالیتینی قیلیب، بلاک ده‌گی میده–کته یشاوچیلر بیلن اوچره‌شیب، حقیقی کمپایننی یۆلگه قۆیدی.

«سیلاو» نتیجه‌سیده 75 یاشلی «چقان بېگ» آتلی چله سواد بیر آدم میداننی اوریب کېتیب، بلاک وکیلی قیلیب سیلندی. بو سیلاوده خان میرزانینگ رأیی اېسلشگه هم تیل بارمه‌یدیگن درجه‌ده آز اېدی! چونکه، اونگه حتی اۆزی نینگ برچه عایله اعضاسی هم رأی بېرمه‌گن اېدیلر–ده! بونگه قره‌مه‌ی، خان میرزا توشکونلیککه توشمه‌دی. او چقان بېگ نی قیزغین تبریکلب، هرقنداق وضعیتده هم بلاک و اولوس ایشلریده او بیلن «شانه بېریش» نی وعده بېردی!

کونلر اۆتیب، بیرکونی خان میرزانینگ عایله‌سیده نیمه دیر اوستیدن جنجال و بقیر–چقیر تاپیلیب قالدی. میده یو کته، جنسی گه قره‌مه‌ی گپیرردیلر. گپنی اېشیته‌دیگن قولاغ نینگ اۆزی یۆق اېدی. نېخان میرزا و نېهم خاتینی نینگ سۆزیگه بیراو قولاق آسردی. شونده، بله‌لر آنه‌سینینگ اۆپکه‌سی (اچیغی) قه‌ینب، خان میرزانی ملامت قیلیب، بو بی‌سرانجاملیک علتینی عایله ده ریاست و باشقرو ایشی نینگ ضعیفلیگی، دېب ایتدی! انچه جر و بحثلردن ساره، برچه عایله اعضاسی خان میرزانینگ «عایله‌نی توزوک باشقریش اوچون، عایله رئیسی سیلاو ارقه‌لی سَیلنسین»، دېگن فکرینی معقوللب، «سیلاو» اۆتکزماقچی بۆلدیلر!

www.ezgu.org

هه دوستلر، عایله ریاستی وظیفه‌سی اوچون خان میرزا و محترمه خاتینلری کاندید بۆلدیلر! خان میرزا «دموکراسی» یۆلیده عایله‌دن توتیب، بوتون جمعیت قتلملریگچه تورلی «سیلاو»لرنی یۆلگه قۆییش اهمیتی حقیده نطق قیلیب، بوکونگی سیلاوده چین بیطرفلیک و مسؤولیتلی حس–تویغو بیلن قتنه‌شیشنی برچه‌گه اۆقتیریب، اۆتدی. عایله‌ده تورلی یاشده‌گی سکیز بله و ایر–خاتین بیلن همه‌سی اۆن کیشی یشردیلر. اۆن پرچه قاغاز اۆن کیشیگه ترقه‌تیلدی. بیرته میده کارتن قوطیچه هم رأی صندوقچه‌سی صفتیده، بیر یاقی تیشیلیب، تیار قیلیندی.

قیسقه‌سی برچه‌لر اۆزلری ایسته‌گن کاندید آتینی قاغازده یازیب، کارتنچه گه تشله‌دیلر. همه‌نینگ کۆز اۆنگیده رأیلر سنلدی. خان میرزاگه 2 ته رأی و خاتینیگه ایسه 8 ته رأی بار ایکن! معلوم بۆلیشیچه، خان میرزانینگ رأیینی بیری اۆزی یازگن و ایکینچیسینی هم، بیرآز عقلی کمچیلیکه دچار 18 یاشلی کسلمند اۆغلی یازگن ایکن! شونداق قیلیب، «سیلاوعشقبازی» خان میرزا، حتی عایلوی سیلاوده هم شکست نینگ اچیق طعمینی تاتدی! لیکن او، شونده هم اۆزینی قۆلدن بیرمه‌ی، توشکونلیککه توشمه‌دی....

هه حرمتلی اۆقووچیلر، قهرمانیمیز خان میرزانینگ «سیلاو»گه بۆلگن مهری و عشقینی ایزمه–ایز باشیگه توشگن یینگلیشلر نه یلغوز آزه‌ی‌تیرمه‌دی، بلکه اونینگ «دموکراسی»

www.ezgu.org

نینگ اوشبو عجایب پدیده سیگه نسبتاً علاقه و شوق النگه‌سینی خودی پترول سپپگندیک، تاباره آرتتیردی. منه قره‌نگ که، او کیشی تغین «گوره‌شتن تۉیمه‌ی» اۉلکه‌نینگ 2014-ییلگی جمهوری ریاستی سیلاویده اۉزینی کاندید قیلگن! بو که خان میرزا 20 ولایتگه تېگیشلی یوز مینگ ته رأی کارتینی قه‌یېردن و قنداق قیلیب سرشته قیلگن؟ بیزگه حالی قرانغو! بیراق بیز اۉتمیشدن قوییده‌گی نرسه‌لرنی آچیق-آیدین آلدیندن ایتیشیمیز ممکن:

بیری، او کیشی جدا کوچلی رقیبلرگه قرشی کوره‌شنی بو قتله هم یوتقزیشی ممکن،

ایکینچی، گمان غالب او کیشی نینگ صندیغیدن یوز مینگته رأی چیقمسه کېره‌ک، و نهایت:

اوچینچیسی، او کیشی دایم «سیلاولر عشقبازی» بۉلیب قاله‌بېره‌دیلر!!

کوز- 2013/1392

www.ezgu.org

مجاهدلر کابلنی ایگللب، جابرانه حکم سوروب یورگن پیتلری واقعه‌لریدن

ه پر واسیزلرچه اونینگ ایاقچه‌سینی باسیب، ایزیب تورگن ایدی. ایاق آغریغی تاباره کوچه‌یدی. او چیدمسیز بۆلیب باشینی بیرآز سیکین کۆته‌ری

اعتراض!

گوده‌سی نسبتاً کیچیکراق کیشی بیکت (ایستگاه) ده تورگن بشقه یۆلاوچیلر بیلن بیرگه شاشیلیب، سورولیب سرویس گه چیقیب آلدی. بۆش اۆریندیق (چوکی) بۆلمه‌گنلیگی اوچون یۆلکده بشقه‌لر بیلن قیسیلیب، زیچ تاختب قالدی.

او اوشله‌گیچدن اوشلب ایندی اۆزینی اۆنگلب آلگن ایدی که، ایاغیده قتیق آغریق سیزدی. بیر عمللب بوکیلیب قره‌سه، ایاغی اوستیگه سَپل‌گه اۆخشش کته بیر ایاق اونی باسیب تورگن ایمیش! شونده او اعتراض قیلماقچی بۆلیب، باش کۆته‌ریب، سَپل

www.ezgu.org

ایاغلی آدمگه قره‌دی. بیراق کۉزی او آدمگه توشگن زهاتی‌یاق درّاو اوندن کۉز اوزدی–ده، اچیغی و آغریغینی زورغه یوتیب، باشینی قویی اېگیب یېرگه باقدی! اونینگ یوره‌گینی قنداق دیر قۉرقینچ غیجیملب قۉیگندېک بۉلدی؛ چونکه ایاغینی باسیب تورگن کیمسه یۉغان گوده‌لی، قلین پتّیق سقاللی، باشیگه پکولی بیر تمانگه اېگری قیلیب کییلگن و بۉیینیگه اېسه اله چوپار چهارخانه کیر رومال تشلنگن بیر آدم اېدی!

سپل ایاغلی کیمس ب، حالیگی سَپل ایاقلی کیمسه‌گه بیر نیمه دېماقچی بۉلیب، قیا باقدی–ده، بیراق یوره‌گینی قۉرقوو باسیب، تېزده تغین یېرگه باقدی و ناچار تیشنی تیشگه باسیب چیده‌ب توردی....

ایاق باسیمی کوچه‌ییب، ایاقچه‌سی نینگ آغریغی تغین آرتدی. ایاغینی سپل ایاق آستیدن تارتیب آلیشگه هم کوچی یېتمه‌دی یا که باتینالمه‌دی! شونده طاقتی طاق بۉلیب، جانیدن تۉیگن دردمند کیشی یوز یوره‌کنی بیر یوره‌ک قیلیب، ینه باش کۉته‌ریب سپل ایاقلی کیمسه‌دن سېکین، یومشاققینه و اۉته حرمت بیلن سۉره‌دی:

– تقصیر کېچیرینگ، مجاهد می سیز؟

– یۉق!

– تنظیم‌لرنینگ بیرانته‌سیده بار می سیز؟

www.ezgu.org

– یۉق!!

– اۉشه کته قوماندان صاحب نینگ همشهری می سیز؟

– یۉق، نېگه ایندی؟!

شونده ناگهان دردمندنینگ بدنیگه جان کیریب، بیردنیگه یوکسک سېس و اۉته اچیق و هیجان بیلن:

– پدر لعنت، کۉتر آیاغینگدی. ایاغیم دی باسیب ایزیب ییبردینگ–کو، ...!، دېب اونگه بار تاوۉشی بیلن بقیریب اعتراض بیلدیردی!!

کابل: قوس، 1390

www.ezgu.org

1388 نچی ییلگی سیلاو مناسبتی بیلن

جمهوری ریاست سیلاوی

کاندیدلر نشانلری بیلن هزل

1388 ییل نینگ سیلاویده، جمهوری ریاست کاندیدلری نینگ هر بیری اوچون مخصوص نشان (بېلگی) تنلنگن ایدی. اۉشه پیت، ایریم کاندید بېلگیلری بیلن اوشبو هزللر یازیلیب، ترقلگن ایدی. سیز قوییده مذکور بېلگیلر بیلن هزللرنی اۉقییسیز:

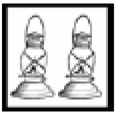

1. الحاج رحیم جان شیرزاد

– تقصیر، سیلاو بېلگیسی صفتیده «چراغ»نی تنله‌شیزنینگ معناسینی ایتیب بېرسه‌یز؟

– اوکه‌م، سیز مولانا حضرتلری نینگ اوشبو بیتینی مگر اېشیتمه‌گن‌سیزمی؟:

www.ezgu.org

دی شیخ با چراغ همی گشت گرد شهر

کز دیو و دد ملولم و انسانم آرزوست!

– بو سۉزیز تۉغری، بیراق ایکینچی چراغ کیم اوچون دیر؟

– او ایناعه، ایکینچی چراغ اۉزیم اوچون دیر؛ چونکه هرحالده مېن هم اۉشه شهر یشاوچیسی من–کی، اخیر!!

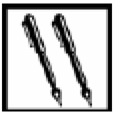

2. محمد سرور احمدزی

– جناب، سیز نې یازووچی‌سیز، نې شاعرسیز و نې هم قلم–ملم اهلی سیز. اونده بو قلملر نیمه‌نی بیلدیره‌دی؟

– اوکه، مېن نې شاعرلیگی مینن و نې هم یازووچیلیگی مینن ایشیم بار؟ سیلاودی بو مکاره بازاریده فقط مردمگه بیرآز اۉزمدی توزه‌تتیم، خلاص!

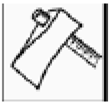

3. انجنیر معین‌الدین الفتی

– تقصیر، عجایب قۉرقینچلی بیلگیز باراپکن؟

www.ezgu.org

– هه، توْغری ایتهسن. بو یورتتی مردمی ایتگنلریدهءی قدیمدن سوْته مسلمان اېدیلر. حالی اېسه تبر مسلمان بوْلگنلر. اېندی تا که تبر بوْلمسه، بولر گپ مینن یوْلگه کېلمهیدیلر!!

4. ذبیح الله غازی نورستانی

– ایکیته یم–یشیل درخت نیمه معنی نی بیلدیرهدی؟

– سیلاوده گپلر و وعدهلر قنچه کته و آغیزگه سیغمهیدیگن بوْسه، اوْشنچه یخشی. شو اوچون، بو بیچاره اولوسگه بیر یشیل باغگینه اېمس، بلکه ایکیته یشیل باغنی کوْرستماقچی بوْلدیم–ده!

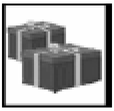

5. سید جلال کریم

– جناب، کوْز تېکمهسین، بېلگیزدی کوْریب کیشی نینگ آغزینی سووی آقهدی!

– هه، توْپه–توْغری. بو یورتده و بو زمانده هیچ بیر ایش ساوغه–ماوغهسیز بجریلمهیدی–کو!

www.ezgu.org

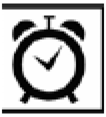

6. بشیر احمد بیژن

– یخشی بېلگیز بار ایکن. او حقده بیر آز توضیح بېرسه‌یز بۉله‌دی‌می؟

– البته، کۉز اوستیگه. یورتیمیزده نیمه کۉپ، وقت کۉپ؛ شو اوچون ازآنچه قدرسیز. وقت اهمیتی و قمیتی نی بو بیخبر و بی‌پروا مردمگه توشینتیریش مېنینگ اساسی و مهم وظیفه‌لریمدن سنه‌له‌دی. اگر مردم مېنگه ایشانیب جمهور رئیس صفتیده سَیله‌سه‌لر، برچه شهرلرنینگ چارراهه‌لری، در و دیوارلری، قاله‌بېرسه اولوستی قۉلی، چۉنتگی، بۉیینی نی تورلی ساعتلردن لیققه تۉلدیره‌من، دېب ایاغیمدی تیره‌ب وعده بېره‌من!

– بو ساعتلردی خلقیمیزگه بیران فایده‌سی ییتر میکن؟

– البته که ییته‌دی. اولر دایم کۉزلری هر زمان ساعتلرگه توشه–توشه، آخر وقت قدریگه ییته‌دیلر، دېگن امید قیله‌من!

7. اشرف غنی احمدزی

– حضرت، بېلگیز لوح و قرآن ایکن. لطف ایتیب بو حقده آزگینه توضیح بېرسه‌یز!

www.ezgu.org

– اوکه، توضیح– موضیح گه حاجت یاغ. شو قرآندی یوزینی کۉریب مېنگه رأی بېرینگلر، دېب مردمدی قسم بېرەمن!!

– شونچه و بشقه خلاص می؟

– یاغ اي نیمه دېیسیز. مېن هم بېرگن وعدەلریمگه وفا قیلالمەیمن، دېب شو قرآنگه قسم ایچەمن. لیکن التماس، بو گپیمدی یازمنگ... قۉیینگ که شو سبیل سیلاو بیر اۉتسین...!

8. عبداللطیف پدرام

– تقصیر، سیز خو اۉز حزبیزدی نشانینی تنلبسیز، نېگه؟

– کۉریب تورگنیزدېک، اۉلکەبیزده هرکیم اۉز سازینی چلیب، اۉز سازیگه اۉینب یورگن. بیز آرتده قالمەیلیک، دېب اۉز بیراغیبیزدی کۉتەرەیلیک، دېدیک! اخیر، بیز هم شو یورتتی آدمیبیز–کو!

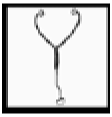

9. دکتور محمد نصیر انیس

– هرچند سیز داکترسیز، لیکن بو گوشی سیلاوگه نیمه ربطی بار؟

www.ezgu.org

– مردمگه، رأی اورمه‌یله، بیغم کسل بۉله‌بېریب، آلدیمگه کېلینگلر. سیزلردی اۉزیم «فیس» آلمه‌ی تداوی قیله‌بېره‌من، دېب وعده بېره‌من!

– اونده، جمهور رئیسلیک ایشلری نیمه بۉله‌دی؟

– اونیسی نی مېنگه قۉیینگ...خدا مهربان، بیر یۉلینی تاپربیز!!

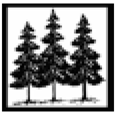

10. ملا عبدالسلام (راکتی)

– تقصیر، کاندیدلردن بیرینی نشانی ایکیته درخت اېدی. سیزدیکی نېگه اوچته؟!

– برادر، سیلاو دېگنی رقابت و کوره‌ش میدانی، دېگنی. بو میدانده هرکیم پایگه‌ده‌ی یوگوریب، رقیبلریدن آلغه بۉلیشی و اوزیب کېتیشی کېره‌ک. اۉشه اکه‌بیز اگر ایکیته یشیل باغدی مردمگه کۉرستگن بۉلسه، بیز نېگه اوندن اۉتیب اوچته یشیل باغدی کۉرستمه‌یلیک؟!

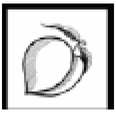

11. ضیاءالحق حافظی

www.ezgu.org

– جناب، عجایب میوه‌نی اؤزیزگه بیلگی قیلیب آلیب‌سیز!
اونی کؤرگن آدم آغیزینی سووینی سقلالمه‌یدی–کو!

– مین هم بیلیب توریب شو بیلگینی تنله‌دیم. اگرده مردمگه بیرار ایش قیلالمسم، هیچ بؤلمسه شو میوه‌نینگ عکسی مینن اولردی آغیزینی سووینی آقیزدیره‌ی، دیدیم!

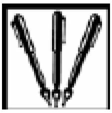

12. محمد اکبر اوریا

– کاندیدلردن بیرینی نشانی ایکیته قلم ایدی. سیزنیکی نیمه اوچون اوچته؟

– اوکه جان، مین او آدمدن هیچ کملیگیم یاغ، هنوز اوندن آغیرراق هم من!

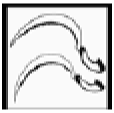

13. باز محمد کوفی

– بیلگیز ایکیته اؤراغ ایکن. تعبیرینی ایتسه‌یز؟!

– برادر، مینی ایشیم اؤرماق. اگه سَیلنسم، بو یورتده بشقه‌لردی اؤتکیر اؤراغی دمیدن نیمه‌یی‌که قالگن–قوتگن بؤلسه، انشاءالله که مین برچه‌سینی اؤریب تشله‌یمن!
– وی، توبه قیلدیم!!

www.ezgu.org

14. محبوب الله کوشانی

– جناب، قنداق قیلیب حزبیزدی نشانینی تنله‌دیز؟

– اوکه، بیز فقط اۉز حزبی بیز و اعضاسینی تن آله‌بیز. بیزدی بشقه مردمله‌گه غرضی‌بیز یاغ!!

15. عبدالحسیب آرین

– نشان اوچون ایکیته صراحی نیمه‌نی توشینتیره‌دی؟

– هیچ، اگر مېن سیلاوده یوتسم، برچه خلققه تورلی رنگلی شربتلر ایچیره‌من، دېب خرسند قیله‌من...!

– اما 20-30 میلیون نفوسگه بیر- بیر گیلاسدن هم شربت بېرسه‌یز، جمهور رئیس‌لیگیزدی بېش ییللیک معاشی هم یېتمه‌یدی -کو؟

– اي برادر، گپ اۉزی بیزده قاسین، کیم بېردی و کیم ایچتی؟! بشقه‌لر وعده بېریب، قچان وفا قیلدیلر که مېن وعده‌مگه وفا قیلسم!؟

www.ezgu.org

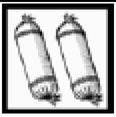

16. ملا غلام محمد ریگی

– تقصیر، نشانیز یاستیق اېکن و یاستیق هم اویقو بېلگیسی دیر. نیمه اوچون بو بېلگینی تنله‌دیز؟

– اصلیده مېن اؤزیم کؤپ یاته‌غان من و اوخلشتی یخشی کؤره‌من. مېن هیچ قچان اویقودن تؤیمه‌گنمن و تؤیمه‌یمن هم. خدا خواهلسه سیلاودی یوتسم، هم اؤزیم یخشی مزه قیلیب اویقو آله‌من و هم مردمگه فلککه رأی اورمه‌ی، کؤنگیللری ایسته‌گنچه هروقت اوخلشگه رخصت بېره‌من! اویقوسیز، ایشلر اونوملی بؤلمه‌یدی. بیز که خلققه نان، کییم و اوی بېرالمس اېکن بیز، اونده اقلاً اویقو خو نصیب قیله‌یلیک!

– جناب سیزگه بیر یاستیق هم یېتردی. نېگه ایکیته یاستیق دیر؟!

– بیری اویده ثابت دیر و بشقه‌سی بؤسه سیار و ایشتبنی. هر یېرگه بارسم، اؤزیم مینن آلیب باره‌من. هر نرسه‌م بشقه‌لرنیکی و بیگانه بؤسه میلی، لیکن یاستیغیم اؤزیمدیکی بؤلیشی کېره‌ک. چونکه عکس حالده اویقوده هم اؤزگه‌لردی تسلطیدن قوتیلالمه‌یمن!!

www.ezgu.org

17. رمضان بشردوست

– تقصیر بو آق کپتردی قنداق تعبیر قیله‌سیز؟

– اۋتیز ییلدن بېری بو یورتده ایاوسیز اوروش دیر. مېن حاضردن آق بونی ارداقلب باقه‌من. بو تخم قۋییب جوجه‌لر آچیب، سانی کۋپه‌یسین. اوشنده بو اوروش کثافتیدن بوزیلگن یورتگه تینجلیک برقرار بۋلسین. اما بو کپترلر صلح اوچون بیرار نیمه قیلالمسه‌لر هم میلی، اونچه مهم ایمس. چونکه اوشنده خلقی‌بیز اره‌سیده کېنگ رواج تاپگن «کپتربازلیک»دی اولر مینن کۋپراق رواج بېره‌من.

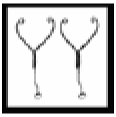

18. عبدالمجید صمیم

– جناب، سیز خو طباتتی کوچه‌سی چی که پسکوچه‌سیدن هم اۋتمه‌گن سیز. اېندی نېگه نشانیزدی گوشی تنلب‌سیز، او هم بیر ایمس، ایکیته؟!

– برادر، بو یورتتی قیسی بیر ایشی اهلیگه یا که ایش بیلرمانیگه تاپشیریلگن؟ انه کۋریب تورگنیزده‌ی ایشلر بجریلیب

www.ezgu.org

باراتتی. کیشی هم ایشلردی کېین قالگنی یا قالمه‌گنیگه و یخشی یا که یمان بۉلگنیگه قره‌مه‌یدی!

– بیرآز واضحراق گپیرینگ!

– واضحراغی شو که، اگه ایشلر شونداق بۉمه‌گنده ایدی، مېن و مېنگه اۉخشش کیشیلر نېگه اۉزلرینی کاندید قیلراېدی؟ اخیر بو جمهورلیک ریاستی–کو، نې مسخره‌بازلیک یا اۉیینچاغ! لیکن قره، بو یورتده هرقنداق غیرعادی نرسه یوز بېریشی ممکن. گپتی چۉزیب اۉلتیرمه‌یلیک، خدا قیلیب سیلاودی یوتسم، بو یۉریغ دی ایکی برابر قیلیب شدت بېره‌من، هه بیلیب قۉی!

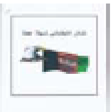

19. شهلا عطا

– جناب، افغانستان بیراغینی نېگه بادگه بېریب قۉیب‌سیز؟

– بشقه مردم بوتون اۉلکه‌نی بار–یاغینی برباد قیلدیلر، کیشی سۉره‌مه‌دی. اېندی سېن کېلیب مېندن بیراغدی سۉره‌یسن!!

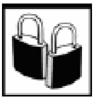

20. پروفیسور دکتور غلام فاروق نجرابی

www.ezgu.org

– تقصیر، ایکیته قلف نیمه نی بېلگیسی دیر؟

– برادر، دموکراسی دېب، بو مردمدی اېرکین قۉیدیلر. انه کۉریب توریب سن که، اولر کۉزلرینی یومیب، آغیزلرینی آچیب یوره‌کلری ایسته‌گن گپلردی ایتیب یاتیبتیلر...

– نیمه فرقی بار؟ قۉیینگ که یوره‌کلری بۉشه‌سین!

– نیمه دېب سنّه‌یسن؟ بولر خو پایچه‌دن چیقردیلر، گپیریب مُلکتی بوزدیلر! خدا حقی که اگه کامیاب بۉسم، برچه‌سینی آغزیگه بیر قلف اۉرنیگه ایکیته قلف اوره‌من. کۉره‌من، اۉشنده کیم ارقه یا آلدیمدن گپیرالر ایکن!!

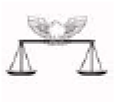

21. حامد کرزی

– جناب، سیلاو بېلگیسی اوچون عدالت و تېنگلیک بېلگیسی بۉلگن ترازی یېترلی ایدی. نېگه ترازیز اوستیگه بیرته بورگوت (عقاب) هم اۉلتیرگن؟!

– اوکه‌گینه‌م، اصلیده ترازیمدی پله‌لری تېنگ اېمس و پانگی بار، یعنی عدل اېمس! تۉغریسینی ایتگنیمده، بیر پله‌سی اگر یېرده بۉسه، ایکینچیسی کۉککه. بونداق ترازینی اولوس گه عدل و تۉغری کۉرسه‌تیش اوچون، بیر عقابتی کوچی کېره‌ک ایدی. انه

www.ezgu.org

کۉریب تورگنینگده‌ی، اۉشه زورآور عقابتی چنگاللری ترازیمدی تعادلگه سقلب تورییتی!

– تقصیر، بو عقاب اۉز یورتیمیز عقابلریگه تنی اۉخشمه‌یدی–کو، اۉزگه یورتلردیکی، چاغی، قنداق؟!

– هه تۉغری بیلدینگ، زیرک ایکن سن، تیرمیزه‌ک! یورتی‌بیزده قچان عقاب قالدی؟ یا آتیب اۉلدیردیلر یا هم توتیب اۉزگه یورتلرگه ساتتیلر. قالگن–قوتگنلری هم سِیلله‌سی قوریب، مداری کیتگن. شو اوچون خارجی عقابلردی کوچیدن فایده‌لنیشگه مجبور بۉلدیم–ده!!

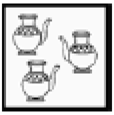

22. داکتر عبدالله عبدالله

– محترم، نشانیزده‌کی بو اوچته آفتابه نیمه‌نی بیلگیسی دیر؟

– برادر، بو آچ و قشاق مردمدی قرنینی تۉیغه‌زیش جدا قیین و حتی محال. مین بو سَیلاوده غالب بۉسم–ده، اگر مردمگه نان بیریب قرینلرینی تۉیغزالمسم، هیچ بۉمه‌گنده قۉللرینی یوویب قۉیسم، دیگن ایدیم. «**ییگندن کۉره امیدوارلیک یخشی**» دیگن نقلدی ایشیتمه‌گن سن می!!

www.ezgu.org

23. گل احمد یما

– جناب، سیزدی نشانیزده‌کی بو ایکیته زاغنول نیمه معنینی انگلته‌دی؟

– برادر، بونی کؤپ معنیسی بار. بو یورتده حالی هم کم و توم بوزیلمه‌ی قالگن یېرلر بار. ایش قیلیب به خیر سیَلَنسم، بو زاغنوللر مینن قالگنلرینی هم بوزیب تشله‌یمن!

– اېي استغفرالله دېنگ، شیطاندی لعنتلنگ! نېگه اېندی بوزه‌ر اېکن‌سیز؟ شونچه خرابلیک یېترلی اېمس می؟ سببی نیمه؟

– قؤی که بو مملکت قیته قوریلسین (بازسازلیک بؤسین)!!

– تقصیر، خدانی یوزینی کؤریب، شونی بوزمسدن قورسه‌یز یا قیته قورسه‌یز، بؤلمه‌یدی می؟

– اېي ساده...، بؤمه‌یدی! دانا اجدادلری بیزدی «**تا بیر بلندلیک ییقیلمسه، بیر چوقورلیک تؤلمه‌یدی**» دېگن حکمتلی سؤزلرینی اېشتمه‌گن‌سن‌می؟ اؤزگه‌لر شونداق «قیته قوریشلر» مینن اؤز تیریکلیکرینی «قیته قوردیلر»، اگه بیز هم اؤزی‌بیز و طرفدارلری‌بیز چؤنتکلرینی «قیته قورسک» نیمه بؤله‌دی؟!

www.ezgu.org

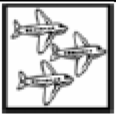

24. سنگین محمد رحمانی

– بولر قنداق طیاره دیر؟

– بي پیلوت طیارەلر!

– نیمه اوچون کېرەک؟

– اگه مېنگه رأی بېرمسەلر، حاللریگه وای...!!

25. میرویس یاسینی

– تقصیر، بوغدای باشاغلرینی تنلب زور ایش قیلیب سیز–ده!

– هه، تۉغری ایتەسن. بیر لقمه نانگه زار بو بیچاره قشاق خلققه هرقنداق وعدەدن کۉره آچ قرنینی تۉغزەیدیگن نرسه یخشی–ده. **«آچ، توشیده نان کۉرەدی»**، دېگنلر خلقیبیز!

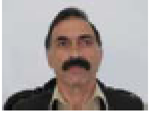

26. شهنواز تنی

– ماشاالله سیز هم اۉز گروهیز نشانینی تنلبسیز–کو!

www.ezgu.org

– هه، قدیمدن **«اول خویش، ساره درویش»** دېگنلر!

– اگر **«خویش»** دن آرتمسه–چی؟!

– سېن هم **«پاده‌دن آلدین چنگ قیلمه‌گین»**–ده!!

– «چنگیز چیقمسه»، اولوس سیزدی قه‌یېردن بیلسن؟!

– مېن ایلگری چنگیمدی چیقرگنمن. اولوس بونی یخشی بیله‌دی!! (بو یېرده "شهنواز تنی"نینگ داکتر نجیب الله گه قرشی کودتاسیگه ایما قیلینگن)

27. محمد حکیم تورسُن

– نشانیزگه کۉره قویاش حالی بیر نیزه کۉته‌ریلمسدن آتلنماقچی‌سیز، چاغی!

– هه، شونداق قیلمسم اۉزگه‌لر اوزیب کیته‌دیلر!

– اۉزگه‌لر اېرته تانگ، قویاش چیقمسدن الّه قچان آتلنگن بۉلسه‌لر–چی؟

– اې، سېن هم کۉپ اېزیب یېبېردینگ–ده. آرتلریدن لیقر–لیقر باره‌بېره‌بېز–ده. نیمه، پیشیریب قۉییب می؟!

www.ezgu.org

28. الحاج شاه محمود پوپل

– نشانیز اۉرته‌سیده‌گی اوشلب تورگن ایکی قۉل– بعضی سرویسلرده کۉرگن بۉلسنگیز، قۉشنیلری بیزدن بیری نینگ هم کمک بېلگیسی دیر. لیکن اونینگ ایشلری دایم تېسکری–کو!

– بیزدکی هم شو. رأی بېرسه‌لر، قۉللردی قیسه‌بیز. رأی بېرمسه‌لر ....!

29. داکتر فروزان فنا

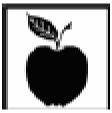

– خانم، هیچ بۉمسه بیر کریت میوه کۉرستسنگیز یخشی بۉمس میدی؟

– کۉپ هم آدملردی مزه‌خورک قیلیش یخشی ایمس!

30. عبدالجبار ثابت

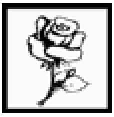

– تقصیر، «**بیر گل مینن بهار بۉلمه‌یدی**»–کو!

www.ezgu.org

– مېن قچان بهار قیله‌من، دېب ایتگنمن؟! بونداق خام وعده‌نی هیچ قچان بیرالمه‌یمن!

– اونده بو بېلگی نیمه اوچون دیر؟

– آدملر اونی کۉریب، فقط ذوقلنسه‌لر، بۉلدی!

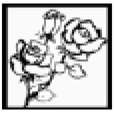

31. الحاج عبدالغفور زوری

– جناب، تېپه‌ده بیر گلدی کۉریب، ایکیته‌نی سیله‌دیز می؟

– یاغ اې، **«گلدی گلگه قۉشسین»** دېیمن –ده!

– هیچ بۉمه‌گنده نیتینگیز یخشی اېکن –کو!

– هه، **«یخشی نیت، یریم مراد»** دېیدیلر!

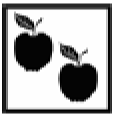

32. بسم الله شیر

– کاندیدلردن بیری بیچاره بیرته میوه تنله‌گن اېدی. سیز نېگه خرچ تی کۉپه‌یتیریب، میوه‌نی ایکیته قیلیب‌سیز؟

www.ezgu.org

– بو «**خمیر اوچیدن فطیر**»!

– اونده خرچ کته و گپلر هم زور– ده؟!

– اۉزینگدی قاشیمسنگ، سیلاوده یوتیش دی توشینگده کۉر!!

– توبه، کۉپ قاشیب یغیر بۉلیب قالمنگ، تغین!!

– یوتماق اوچون هر نرسه‌گه تیار بۉلماق کېره‌ک!

کابل: 1388

www.ezgu.org

*الهام چاغلری!

شعرنی برچه لر سېوه دی، حتی اۋقیمیش‌سیزلر هم! بیراق شعرگه یانداشیش یۋریغی و یۋسینی، مېنیمچه کیشیلرده فرق قیله دی. کیم دیر بیرینچیدن شعرنینگ عنوانی و مطلعی‌گه قره‌ب انچه نرسه‌نی بیلیب آله‌دی؛ بشقه بیراو اونینگ وزن و قافیه و آهنگینی یاقتیریب، حلاوت آله‌دی؛ ینه بیری اونینگ ایچیگه اعتبار بېریب، مضمون–غایه سیگه قیزیقه‌دی و بهاله‌یدی و ...

بیراق مېنینگ عادتیم بوتونله‌ی اۋزگچه! یعنی مېن بشقه‌لرگه تېسکری شعرنینگ باشی ایمس، شکلی ایمس، ایچی ایمس، بلکه "تگی" گه اعتبار بېره‌من! شعرنینگ "تگی" دېگنده اونینگ مقطعی ایمس، البته. هه عیناً "تگی"! حالی هم توشونمه دینگیز، چاغی! منه حاضر موضوعنی یاریتیب بېره‌من:

قدیمدن "**کاسه نینگ تگی ده نیم کاسه بار**" دېگنلر! قره‌نگ بوتون ماجرا و بلا–قضالر نرسه‌لرنینگ تگیده بۆله‌دی! "**برچه فساد اونینگ ایاغی نینگ تگیده**" دېیله‌دی! "**اونینگ تگی بۆش!**" یا "**تگی**

www.ezgu.org

یۋق!"، "**تگی پست**"، "**خپک زیر بوریا**" و یا "**تگی گه سوو کیتگن!**" کبی اتمه و عباره‌لر، نرسه‌لرنینگ "**تگی**" مهم اپکنلیگی و اونگه اعتبار بیریلیشی‌نی کۉرسه‌دی.

اجدادلریمیزنینگ عیناً شو تلقین و اشاره‌لرینی اعتبارگه آلیب، مین هردایم شعرلرنینگ بیرینچیدن "تگی" گه قره‌ب، اوندن اۉزیم گه تیگیشلی توشونچه‌لرنی کشف اپتیب آله‌من!

اکثر شعرلرنینگ تگیده‌گی یازوولریدن شاعرگه تیگیشلی تاریخی، توپونومیک، روحی، سیاسی و ... نایاب نرسه‌لر اینیقسه مهم راغی «الهام چاغلری» کشف اپتیلیشی ممکن؛ مثال اوچون: بیر شعرنینگ تگیده «**دهمزنگ: دلو، ۱۳۴۹**» بیلگی یازیلگن.

سیچکاو ادبیاتچی دراو شاعر ظاهرشاه زمانیده یشه‌گنی، نیمه سببدن دیر توزوم استبدادی طفیلی کابل نینگ مشهور قماقخانه‌سی «دهمزنگ» ده قماقده اپکنینی بیلیب آله‌دی. بوندن تشقری، شاعر قیش نینگ قهره‌تان سااووق کونلریده، عذاب چیکیب یاتگن چاغلریده اوشبو شعرنی یازگنینی هم پیقه‌یدی! دیمک «الهام چاغلری» شاعرگه آسان کیچمه‌گن!

انه کۉردینگیز می؟ افتیدن ارزیمه‌گن تۉرته‌گینه سۉز بیلگیسی بیلن تحقیقاتچی، شاعر و یشب اۉتگن زمانه‌سی حقیده بیر قنچه حقیقی معلوماتنی بیلیب آله‌دی.

www.ezgu.org

یا بۆلمسم، شعر تگیده‌گی«**بند امیر: یاز، نماز عصر،۱۳۵۳)**
بېلگی سیگه دقت قیلینگ:

شاعر سرداودخان زمانیده بامیان ولایتیگه سیاحت قیلیب بارگن. دېمک او سیر و سیاحتنی یاقتیررکن. بامیاننی سیر قیلیشده یاز فصلی اېنگ قوله‌ی پیت دیر. شاعر «نماز عصر» سۆزی بیلن درواقع کون باتر چاغی، «بند امیر» سووی نینگ غروب طفیلی قانگه بۆیلگن قیب-قیزیل گۆزه‌ل و شاعرانه منظره‌سینی تماشا قیلیب تورگنینی و ... یقفال عکس اېتیرگن!

هه دوستلر، گپ شونداق. شاعر یازگن نرسه‌لرنینگ هیچ بیر یېری، حتی که تگینی هم نظردن چېتده قالدیرمسلیک کېره‌ک! لیکن بو مسأله‌ده اۆشنداق که شعر متنیده هم ایریم ینگلیشلر و ایشانیب بۆلمه‌یدیگن نرسه‌لرگه اوچره‌شیش ممکن، شعرلرنینگ تگیده‌گی نرسه‌لرده هم خودی شو نرسه بۆلیشی ممکن. مېن اۆزیم شونداق نرسه‌لرنی کۆپ اوچره‌تگنمن. یعنی شاعر یازگنیگه قره‌مه‌ی، اونی ناتۆغرلیگینی حدس اورگنمن. حتی کۆپلری نه یلغوز چین بۆلمه‌ی، حقیقتگه تۆغری کۆرینمه‌یدی، بلکه حتی کولگیلی هم دیر! شونداق یازمه بېلگیلردن نېچه اۆرنکنی قوییده بیرگه نظردن اۆتکزه‌میز:

بیر شعرنینگ تگیده «پالیزدن الهامله‌نیب،...) انه کۆرینگ! شاعریمیز پالیز بۆییده گذری توشیب، یم-یشیل پلکلر اره‌سیده یخشی پیشیب یاتگن قاوون-تربوزلرنی کۆریب الهامله‌نیب شعر

www.ezgu.org

یازگن. ایشانه‌سیز یا ایشانمه‌یسیز می، پالیزدن الهامله‌نیب یازیلگن بو شعرده بیچاره پـالیز یـا کـه شـیره و شـربتینی بپـرگن اۋشـه سخاوتلی توپراق، پلکلر بیراقلری تگیدن قیا باقیب یاتگن تربوز و قاوونلر حقیده سۆز او یاقده تورسین، حتی بیرار اشاره یا اسـتعاره هم یۆق ایدی!

بشقه بیر شعر تگیده: «**کابل: عمومی حمام، اپرته‌لب وقت**» ایلگرگی نمونه‌نی اگر هزل، دپب توشونگن بۆلسنگیز، بونیسـی‌گه نیمه دپیسیز؟ بو برکه تاپکور شاعر عمومی حمامده، یلنغاچ حالتده قلم–قاغازنی قه‌یپردن قیلدی دپنگ؟ بوغ و تفتدن تۆله حمامـده قاغازده قنداق قیلیب یازیش ممکن؟ سیزنی بیلمه‌دیم، لیکن مپن شخصاً ایشانمه‌دیم! شاعر یا یازگن یپرینی سهو قـیلگن یـا هـم اۆقووچیلر بیلن هزل قیلماقچی بۆلگن!

بیر شعری تۆپلم نینگ شعرلری تگیده عقل ایشانمه‌یدیگن نرسه‌لر یازیلگن اپدی: «**کوزفصلی، سووده سوزیش پیتی، ۱۳۸۶**» سووده سوزش پیتیده کیم هم قاغاز–قلم قۆلگه آلیب، اۆزینی سوو یوزده توتیب شعر یازیشیی ممکن؟!... او هم بۆلسه یاز قالیب کوز فصلیده...! شاعر یازدی یو بیز هم ایشاندیک!

بیر کونی تانیش شاعرلریمدن بیری نینگ چاپ بۆلگن بیـر پرچه شعری نینگ تگیده «**پلچرخی: ۱۰–بلاک،۱۳۵۹**) بو کیشی بیلن یقیندن تانیش اپدیم و حتی بیرگه ایشـلردیک، دپسـم هـم بۆله‌دی. ایشانچ بیلن ایتیشیم ممکن که، شو کیشـی حتـی بیـر

www.ezgu.org

ساعت هم قماقده بۉلیش او یاقده تورسین، شو پلچرخـی نینـگ ایشیگینی هم کۉرمه‌گن! بیراق بیر پیت کپلیـب، اثرلـری تگیـده «پل‌چرخی» سۉزینی یازیش مود بۉلیب قالدی یا که بازار تاپیب قالدی! شونده بیر عده‌لر اثرلـری تگیـده «پلچرخـی» سـۉزینی یازیب، یقه ییرتیب، اۉزلرینی مظلوم کۉرسه‌تیب میدانگه چیقدیلر. حال بو که واقعاً قماقده یاتیب چیققن شاعر و یازووچیلردن حقلی بۉلگن حالده، بو نرسه‌نی کۉرمس ایدیک!

هـه عزیـز اۉقـووچیلر، ایـریم شـاعرلریمیز انـه شـونداق. لحظه‌لرنی هم قۉلدن بیرمه‌ی ایجـاد قیلـه‌دیلر، اینیقسـه «الهـام چاغلرینی»!!

*** کابل: 1390**

www.ezgu.org

مېن هم بیرونی من!

روایت قیلیشلریچه، ابوریحان بیرونی جدا اۉتکیر ذهنلی و سېزگیر اېکن. او کۉپ نرسه‌لرنی کۉرمسدن انیق سېزیب ایتالر اېکن.

بیر کونی آدملر اونینگ اۉتکیر ذهنینی سینش اوچون، او دایم اۉلتیره‌دیگن کۉرپچه تگیده بیر ورق قاغازنی قۉییبدیلر. بیر پسدن سۉنگ بیرونی اۉز اۉرنیگه کېلیب اۉلتیریب:

– برادرلر، شوکون آزگینه تام سقفی قویی کېلیب یا که یېر کۉته‌ریلیبدی، دېب اۉلتیرگن یېریگه یوز بېرگن اۉزگریشنی گمان سیره‌گن اېکن!

قره‌نگ، شعریت عشقبازی میرزاخان هم شو روایتنی قه‌یېرده دیر اۉقیب یا که بیرانته‌دن اېشیتیب، او هم دایم اۉزینی خودی بیرونی دېک اۉتکیر ذهنلی، دېب خیال قیلیب یورگن اېمیش.

www.ezgu.org

میرزاخان قیش نینگ ساووق کونلری نینگ بیریده تشقریدن ساووق قاتیب کېلیب، تۉغری صندلی نینگ دایمی اۉلتیرەدیگن یاقیگه باریب اۉز اۉرنیگه اۉلتیریبدی. شونده او هم خودی بیرونی دېک، گمان سیرەب، صندلی نینگ تېگرەگیده اۉلتیرگن قیز-اۉغیللریگه قرەب:

– بلەلر، شوکون یا تامدی سقفی یریم قریچ قویی بۉلگن یا هم یېر یریم قریچ کۉتەریلگن...

میرزاخان نینگ گپی حالی توگەمەیآغزیگه قالیب، توستدن خاتینی کیریب کېلیب، اونگه:

– وی آتەسی... اوییمدی کویدیردینگیز، خمیردی زوالەلری اوستیگه اۉلتیریب، همەسینی بوزدیز-کو، دېب بیچاره گه بقیریبتی!

کوز- 1392

www.ezgu.org

درسلیک کتابلر تصحیح قیلینسین!

معارف وزیرلیگی اۋقوو کتابلری تېگیشلی معینیتی نینگ کته مجلسلر اتاقیده، مؤلفلر تمانیدن تألیف اېتیلگن و ماهر کمپیوترچیلر اونی خودی اصل کتاب شکلیده تیارله‌گن اۋنلب عنوان اۋقوو کتابلریدن ایکی-ایکی نسخه، جناب معین نینگ شریف نظرلریدن اۋتکه‌زیش اوچون اوزون کته میزنینگ اوستیگه تختلب قۋییلگن اېدی. تألیف و ترجمه باشلیغی هم کتابلر یانیده قۋل قاووشتیریب، خودی نظامیلردېک تیکّه شی تورگن اېدی.

تۋرده، میزنینگ باشیده اېسه معین جنابلری اۋلتیرگن. چراغلر نوری اونینگ تاس باشیده عکس اېتیب، باشی لاووللب یانیب تورگندېک توییلر اېدی، کیشی نینگ نظریده. اونینگ یانیده ایکی کیشی مهمان هم اۋلتیرگن اېدی. معین اولر بیلن صحبتینی تاخته‌تیب، ذره‌بین عینکی اوستیدن حالیگی قۋل قاووشتیریب تورگن رئیس گه باقیب سۋره‌دی:

– خوش، رئیس صاحب، کتابلر ایشی قه‌یېرگه یېتدی؟

www.ezgu.org

رئیس تیپیرچیلب، میز اوستیده‌گی کتابلرگه اشاره قیلیب:

– جناب معین صاحب، منه برچه کتابلر تۉگه‌تیلیب، سیز حرمتلی ذات نینگ شریف ملاحظه‌نگیز اوچون خذمتینگیزگه تپ–تیار، دېدی.

– قنی بیر نېچیته‌سینی مېنگه و مهمانلرگه هم کېلتیرینگ!

شونده، رئیس تۉله‌دن کېلگن سیمیز گوده‌سیگه قره‌مه‌ی، اۉته چقّانلیک بیلن کتابلردن آلیب، ایکی قۉللب یریم بوکیلیب معین گه بېردی. شونینگدېک، مهمانلرگه هم بیر–بیر جلد بېردی.

هر بیر کتابده «کتابلر هر نقطه نظردن تېکشیریلدی، چاپگه بوتونله‌ی تیار!» دېگن عباره آستیده مؤلفلر، بۉلیم باشلیغی و ریاست باشلیغی نینگ آتی و امضاسی بار ایدی.

معین و مهمانلری بیرینچیدن کتابلرنینگ کۉزلرنی قمشتیره‌دیگن چیرایلی رنگلی مقواسی، دیزاینی و یازوولرینی کۉریب، رئیس گه آفرین و برکه‌اله‌لر نثار قیلدیلر. کېین اولر قۉللریده‌گی کتابنی سېکین ورقلب، ایچینی کۉره باشله‌دیلر. شونده توستدن مهمانلردن بیری نینگ کۉزی کتاب نینگ بیرینچی بېتیده‌گی بیر ینگلیش (خطا) گه توشیب، معین گه:

– جناب معین صاحب، منه بو یېرده بیر ینگلیش اۉتگن ایکن، دېدی!

www.ezgu.org

کۋپ اۋتمەی معین نینگ اۋزی هم قۋلیدەگی کتابدن بیر خطانی تاپیب، رئیس گە قرەب:

– رئیس صاحب!

– بلی صاحب، بویورینگ!

– منە، بو یېردە املا ینگلیش ایمس، بوتون بیر سۋز توشیب قالگن، شکیللی! دېدی.

رئیس یقین باریب، معین گە بو تۋغریدە حالی بیرار نرسە ایتمەی توریب، ایکینچی مهمان هم بشقەلردن کېین قالمەی، معین صاحبگە:

– جناب معین صاحب، ریاضی کتاب نینگ منە بو بېتیدە (+) بېلگیسی اۋرنیگە (–) و «بۋلەدی» سۋزی هم «بۋلمەیدی» شکلیدە یازیلیبدی، دېدی!

بو سۋزلر، معین نینگ قولاغلریدە آغیرراق بۋلسە هم مخصوص جرنگلب، بیراق رئیس‌گە ایسە خودی بیراو بدنی‌نینگ آغرییدیگن نقطەسینی قتیق باسگندېک تأثیر قیلدی!

شوندە معین شاشیلیب تغین بیر نېچە کتابنی تیلەتیب، مهمانلر و اۋزی تېز–تېز ورقلب کۋرەباشلەدیلر. کۋپ اۋتمەی، بو کتابلردە هم تایپ، املا و انشاء ینگلیشلری بارلیگی معلوم بۋلدی.

www.ezgu.org

معین نینگ طبیعتی خیره بۉلیب، باشیدن توتون چیققندېک بۉلدی. اېتیده غضب و ناراضلیک بېلگیلری تاپیلدی. او تمانده اېسه، رئیس‌نینگ یوزیده قانی قالمه‌ی، قۉل-ایاغینی ییتیریب، تیپیرچیلب قالدی.

شونده مهمانلردن بیری باسیق سېس و لحن بیلن دېدی:

– جناب معین صاحب، بو درسلیک کتاب. یوزلب مکتبده مینگلب اۉقووچی، اۉقیتووچی و عایله‌لرگه یېتیب باره‌دی. اولر بو ینگلیشلرنی کۉرسه‌لر، وزارت نینگ شانیگه یخشی بۉلمه‌یدی-کو!

– هه، تۉغری ایته‌سیز. اېندی نیمه قیلیش کېره‌ک؟

– برچه کتابلرنی صلاحیتلی کیشیلرگه تاپشیریب، یخشی اېدیت قیلدیریش کېره‌ک!

– اونده جناب وزیر صاحب‌نینگ «کېله‌سی ینگی اۉقوو ییلده برچه اۉقووچیلریمیز قۉلیده ینگی تألیف اېتیلگن کتابلر بۉله‌دی»، دېگن وعده‌لری نیمه بۉله‌دی؟

– منه، حاضر قوس آیی هم کیرگنیچه یۉق. اېدیت ایشی ایکی یا اوچ هفته‌ده توگه‌یدی. دراو کتابلرنی چاپگه جۉنته‌سیزلر.

– جدا یخشی. اېزگو مصلحتینگیز اوچون تشکر. خۉش، اېندی بو کتابلرنی کیملرگه اېدیت اوچون تاپشیریشیمیز کېره‌ک؟

www.ezgu.org

– مېنیمچه، اۋلکه‌میزده اېنگ علمی صلاحیتلی درگاه شو «افغانستان علوم اکادمیسی» دیر. اونینگ صلاحیتلی عالملری بو کتابلرنی تېزده کۆریب بېرسه‌لر، یخشی بۆله‌دی.

شونده خجالتدن موزدېک قاتیب قالگن رئیسگه هم آزگینه جان کیریب، ایکی قۉلی نینگ کفینی بیر–بیریگه ایشقه‌لب، دراو:

– بو کیشی کۉپ یخشی پیشنهاد قیلدیلر، جناب معین صاحب. شونداق قیلیلسه جدا هم یخشی بۆله‌دی، دېدی.

معین اېسه نمره‌لی عینکی تېپه‌سیدن رئیسگه اله–بوله قره‌ب، اونی تغین جاییده قاتیریب قۉیدی. سۉنگ، قۉنغیراقنی چلیب سکرترینی چقیردی و اونگه «علوم اکادمیسی» ریاستی آتیگه هرمضمون اوچون ایکی اېدیتورنی مناسب حق‌الزحمه بدلیده چارلنسین، دېگن مکتوب یازیب جۉنه‌تیلیشنی بویوردی.... اېرته‌نینگ اۋزیده‌یاق کتابلرنی اېدیت قیلماق اوچون عالملر یېتیب کېلیب، کتابلرنی اۋزلری بیلن آلیب کېتدیلر.

قره‌نگ که، عالملر سینچکاولیک بیلن بیرینچی نوبتده جمله‌لرده‌گی نقطه، کامه، سیمی کولن، ... بېلگیلری ناتۉغری قۉییلگنی و اۋرینسیز ایشله‌تیلگنینی کتابلردن کشف اېتگنلر. اینیقسه کامه بېلگیسی جدا آز ایشله‌تیلگنینی بیلیب آلگنلر! شو بیلن اولرنینگ اساسی و کۉپ وقتلری شو بېلگیلرنی توزه‌تیش، اینیقسه «کامه» قۉییشگه کېتگن!

www.ezgu.org

چمه‌سی ایکی هفته اۉتیب، ایدیتورلر کتابلرنی ایدیت قیلیب (املا، انشا و حتی پاراگرافلرده هم اۉزگریشلر کیریتیب) قه‌یته‌ریب، حق‌الزحمه‌لرینی آلیب کېتدیلر. کمپیوترچیلر جان اوریب، بیر نېچه کوندن سۉنگ کتابلرده ایدیتچیلر کۉرستگن خطالرنی تۉغریلب، ینگیلیکلرنی کیریتیب، نهایت بیر هفته-اۉن کوندن سۉنگ تغین هر کتابدن ایکی-ایکی نسخه تیارله‌نیب، رئیس اولرنی جدا قووانچ و ایشانچ بیلن جناب معین دفتریگه کېلتیردی.

شو پیتده معین جنابلری قاشیده وزارت نینگ سوپر ایسکیل معاش آلیب یورگن بیر نېچه کیشی کوچلی مشاوری او بیلن چایله‌شیب، چقچقله‌شیب اۉلتیرگن ایدیلر. اولر اره‌سیده تیلچیلری بار ایدی. مشاورلردن بیری نینگ کۉزی کتابلرگه توشیب، اولر حقیده سۉره‌دی.

شونده معین طمطراق بیلن: بولر ایدیت قیلیلیب، چاپگه تیار بۉلگن ینگی تألیف قیلینگن اۉقوو کتابلری دیر، دېدی.

اولر، کتابلرنی بیر کۉرسک بۉله‌دی می؟ دېب سۉره‌دیلر.

معین نینگ ایماسی بیلن، رئیس دراو هر بیرلریگه کتابلردن بیر-بیر نسخه کېلتیریب بېردی. اولر همده معین نینگ اۉزی هم کتابلرنی ورقلب کۉره‌باشله‌دیلر. آز-ماز تیل قاعده‌لریگه توشینه‌دیگن مشاورلردن بیری کتابنی دقت بیلن ورقلب، متنلرده «کامه» بیلگیسی کۉپلیگیدن حیرتدن کۉزلری کته آچیلیب

www.ezgu.org

کېتدی. او معین گه اۋز بیلیمی‌نی کۉرستماق همده معاشنی حلال قیلماق اوچون موضوعنی اونگه ایتدی. بشقه اۋلتیرگنلر هم اونینگ سۉزینی تصدیقلب، بیر تله‌ی بشقه خطالر هم بارلیگینی ایتیب، معین و رئیس نینگ تغین قیین احوالگه سالدیلر.

معین بیر آز عصبی حالده:

– نېگه مونداق بۉلیبدی؟ اېندی نیمه قیله‌میز؟ دېب سۉره‌دی مشاورلردن.

شونده اۋشه بیرینچی مشاور بیر یۉته‌لیب، دېدی:

– جناب معین صاحب، ینگلیش (سهو) باشدن یوز بېرگن، چاغی! سیزلرگه کتابلرنی علوم اکادمیسی عالملریگه بېرینگ، دېب کیم ایتدی؟ اخیر اولر یوقاری سویه‌ده کتاب یازیب یورگن عالملر. اوندن تشقری، اولر مکتبلر اوچون یازیله‌دیگن کتابلرنینگ متودی، سویه‌سی همده صنف و اۋقووچیلر شرایطیدن نیمه خبرلری بار!

– تۉغری، اونده نیمه قیلیش کېره‌ک؟ دېب سۉره‌دی معین.

– کتابلرنی اېدیت اوچون، اۋشه باشدن‌آق عالی اۋقوو یورتلر استاذلریگه تاپشیریش کېره‌ک اېدی! چونکه استاذلر، علوم اکادمیسی عالملری کبی یلغوز تحقیق و علمی کتاب یازیش ایشی بیلن اېمس، بلکه عملده صنفلرده ییگیت–قیزلرگه تدریس بیلن هم شغللنه‌دیلر....

www.ezgu.org

معین گه مشاورنینگ سۉزلری و انتقادی جدا معقول کېلیب:

– مشاور صاحب، گپلرینگیز تۉپه–تۉغری. پیشنهادینگیز هم جدا اۉرینلی! دېدی.

کېین او تغین قۉنغیراق چلیب، سکرترینی چارلهدی و اونگه خودی ایلگرگی مکتوبنی بو قتله کابل عالی اۉقوو یورتی (پوهنتونی)گه ییباریشنی بویوردی!

ایکی–اوچ کون اۉتیب، کېرهکلی استاذلر کابل عالی اۉقوو یورتیدن یېتیب کېلیب، کتابلرنی آلیب کېتدیلر!

استاذلر کتابلرنی املا، انشاء و اۉزلری بیلهدیگن بشقه نقطه نظرلردن کۉرهباشلهدیلر. ایش آقیمیده اولرنی عصبانی بۉلیش درجهسیده حیرتده چۉمدیرگن نرسه کتابلر متنیدهگی کامهلر و سمی کولنلرنینگ حددن آرتیق کۉپلیگی اېکن! اولر ایلگرگی عالملر اېدیت آقیمیده جدا کۉپ قۉیگن شو بېلگیلر و بشقه خطالرنی کتابدن سوپوریب تشلب، کتابلر متنی فضاسینی بوزگن و بولغهگن آرتیقچه بېلگیلردن تازهلب، اېدیت قیلیب، قهیتهریب کېلتیردیلر و بېلگیلنگن حقالزحمهلرینی آلیب کېتدیلر!

بیچاره کمپیوترچیلر بو قتله هم ایکی–اوچ هفته استاذلر کیریتگن اۉزگریشلرنی بیرمه–بیر تۉغریلب، اولردن تغین نسخهلر تیارلهدیلر. بو قتله رئیس کۉپراق ایشانچ و خاطرجمعلیک بیلن کتابلرنی معین دفتریگه آلیب کېلدی....

www.ezgu.org

«ایلان چاقن، اله ارغمچیدن قۆرقەدی» دېگنلریدېک، بو سفر معین اۆزی و بیر نېچه بیلیمدان مصلحتچیلری بیلن بیرگه کتابلرنی دقت بیلن نظردن اۆتکزماقچی بۆلدی!

اولر بیر نېچه کون تېکشیروو آقیمیده، ابدیت و کېلتیریلگن اۆزگریشلر مکتب اۆقوو کتابلری نینگ تألیف متودیدن انچه اوزاق همده اۆقووچیلر سویەسیدن یوقاری اېکنینی انیقلەدیلر! معین نینگ اوقاتی تغین بۆزیلیب، عصبلری ترەنگ بۆلدی و کتابلر قیینچیلیگی حقیده فکر المشوو و مباحثەلر باشلندی....

شو جریانده اولردن بیر کیشی هیجان بیلن دېدی:

- جناب معین صاحب، اصلیده سیزگه شو کتابلرنی ابدیت قیلیشینی عالی اۆقوو یورتلری استاذلریگه بېریلسین، دېب کیم مشوره بېردی؟ بو چیندن هم تۆغری ایش بۆلمبدی. چونکه استاذلر یوقاری سویەده تدریس قیلیب یورگنلر. اولر مکتبلردەگی سویه و تدریس فضاسی و کتابلریدن اونچەلیک توشونمەیدیلر! شو باعث، اولر کتابلرنی جدا یوقاری سویەنی کۆزلب ابدیت قیلگنلر!

- اونده نیمه قیلیش کېرەک؟ دېدی، گنگیب قالگن معین.

- جدا آسان. کتابلرنینگ ابدیتینی علوم اکادمیسی و عالی اۆقوو یورتلری آدملری اۆرنیگه اۆز مکتبلریمیزنینگ ممتاز و تجربەلی اۆقیتووچیلریگه تاپشیریلگنده ابدی، شونچه وقت هم، مبلغ هم ضایع بۆلمەی، شونچه ینگلیشلر هم یوز بېرمس ابدی!

www.ezgu.org

معين بو سۉزلرنی اېشیتیب، سۉزلاوچیگه:

– ای برادر، ایش نینگ باشیده قه‌یېرده اېدینگیز؟ گپلریز تۉپه‌–تۉغری و منطقی! دېدی. کېین او تغین قۉنغیراق چالیب سکرترینی چقیردی. اونگه شهر معارفی ریاستیگه، کتابلرنی اېدیتی اوچون مکتبلردن 70–80 کیشی بیلیمدان و تجربه‌لی اۉقیتووچیلرنی تنلب تېزده معینیت دفتریگه یبباریشنی بویوردی.

شونده معین مجلس اهلیگه: برادرلر اېندی مېن کتابلر نینگ اېدیت ایشینی اۉز نظریم آستیده، منه شو دفتریم ده قیلدیره‌من، دېدی.

– جدا عجایب فکر جناب معین صاحب. موندن عالیراق فکر بنی بشرده بۉلالمه‌یدی، دېدی تألیف و ترجمه رئیسی!

ینگی پیشنهادنی قیلگن حالیگی کیشی قۉل کۉته‌ریب:

– جناب معین صاحب قربانیز بۉله‌ی، اۉقیتووچیلریمیز احواللری اونچه‌یم یخشی اېمس. بۉلرنینگ اېدیت مدتیده وزارتگه کېلیب–کېتیش، توشلیک مصرفی قنداق بۉله‌دی؟ دېدی.

– مېن بونی غمینی یېیمن، دېب قۉنغیراق چلیب سکرترینی چقیردی. اونگه ترانسپورت و مالی مسؤوللریگه مکتوب یازیب، ایکی هفته گچه 80 کیشی اۉقیتووچینی وزارتگه کېلیب–کېتیشینی همده توشلیکده طعام مسأله‌سی همده ایش آقیمیده

www.ezgu.org

چای–مای، کیک و کلچه و ایچیملیکسوو مسأله سینی حل قیلینیشی بویوریلسین، دېب ایتدی. کېین، بشقه نیمه کېره‌ک؟ دېب سؤره‌دی معین.

مجلسده‌گیلردن بیر کیشی: اگر شو بیچاره اؤقیتووچیلرگه خودی ایلگری اېدیتچیلردېک بیرآز پول هم کمک قیلینسه، یخشی بؤلر اېدی، دېدی!

اونینگ بو سؤزی بشقه‌لر تماندن هم بیر آواز بیلن تصدیقلنگندن سؤنگ، معین هم ناچار کؤندی....

شونداق قیلیب، هفته نینگ باشیدن 80 کیشی تجربه لی اؤقیتووچی جناب معین نظری آستیده اېدیت ایشینی باشلب ییباردیلر. قیزیغی شو اېدی که، معمولگه کؤره حق‌الزحمه‌دن خبر بؤلگن مکتب مدیرلری و اؤقیتووچیلری، اېدیتگه ییباریلیشده خودی سیمینارلر و ورکشاپلر کبی باش یاریلگودېک تلاش بؤلدی. شو باعث، مکتبلردن وزارتگه تنلب ییباریلگن اېدیتورلر ایچیده حتی اؤقیتووچی بؤلمه‌گن، بیراق مدیرلرنینگ اؤتکیر و چقان کاتبی یا ماموری هم یؤق اېمس اېدی!!

او تمانده وزیرنینگ دفتری، مؤلفلر، نشرات کارمندلری و بشقه‌لر درسلیک کتابلر تقدیری حقیده تشویشگه توشیب، اېدیت و تصحیح مسأله‌سی مونچه چؤزیلگنیدن قیغوریب یاتگن اېدیلر.

www.ezgu.org

برچه‌لر، کتابلرنینگ خطالرینی «زخمِ ناسور»، «میمون نینگ یره‌سی» سینگری عباره‌لر بیلن استهزا و مسخره قیلردیلر!

80 کیشی چمه‌سی ایکی–اوچ هفته ایشلب، نهایت کتابلر ایشی توگه‌دی. بیراق معین و وزارت نینگ بیرته–ایکیته اؤقّی کیشیلری کتابلرنی «خمیردن قیل اخترگندیک» کؤریب، تغین ایریم تایپ، املا و انشاء ینگلیش تاپدیلر. شونده معین یقین مصلحتچیلریگه سیکین شیبیرلب دیدی:

– برچه ایشلریمیز اؤیلنمسدن، شاشیلینچ قیلیندی. اصلیده بو ایشنی اؤشه باشیدن‌آق، مؤلفلردن توزیلگن بیر کمیسیون گه تاپشیریشیمیز کیره‌ک ایکن! کیین معین جنابلری «اؤقوو کتابلر یره‌سینی» بوتونله‌ی دوالش اوچون قیته‌دن مؤلفلرنینگ اؤزیگه تاپشیردی!

شو بیلن ایچکلریمیز یَوغان طعاملر و قوروق ناننی کاوشب یورگن بیز مؤلفلرگه هم نیچه کون شانس کولیب باقدی. بیز چمه‌سی ایکی هفته کتابلرنی ایدیت قیلماق اوچون معارف وزیرلیگیگه باریب، عیناً معین جنابلری نینگ مجلسلر سالونی و اؤزگینه‌لری نینگ کؤز اؤنگیده چای و کلچه‌لر نوش جان قیلیب، گاهی چقچقله‌شیب، مزه‌لی توشلیکلر قیلیب، کتابلرنی ایدیت قیلیب بیردیک!

www.ezgu.org

شونداق قیلیب، کتابلر تصحیح قیلینیب، چاپگه تیار بۆلدی.
بیراق کیم دیر معین نی قۆرقیتیب، کېلهجکده بیرار جنجال–منجال چیقیب، مسؤولیتگه اوچرهمهیلیک تغین، دېب پارلمان نمایندهلری هم کتابلرنی بیر کۆریب، تصدیقلهسینلر دېدی.

قرهنگ که پارلمان (وکیللر و سناتورلر) هم اولرنی کۆریب چیقیب، ایریم فکرلری اینابتگه آلینیب، کتاب تصحیح قیلیندی!

اېندی قرهنگ که، کتابده رئیس، معین، برچه اېدیتورلر و مجلس نمایندهلری و سناتورلر آتلری همهسی بۆلیب ییگیرمهگه یقین آت یازدیریلدی. صفحه تۆلیب، بیچاره مؤلفلر و کمپیوترچیلر آتیگه اۆشه بېتده بۆش اۆرین قالمهدی! بیرآز باش قاتیریب، سطرلرنی یخشی زیچلشتیریب، نهایت مؤلفلرگه بیر عمللب جای تاپیلدی. بیراق کمپیوترچیلرنی کتاب مقواسی نینگ تۆرتینچی بېتیده یازدیردیلر!

نهایت نیمه بۆلگنینی بیلدینگیز می؟

هه عزیز اۆقووچیلر، ینگی متود اساسیده تألیف اېتیلگن کتابلرنینگ «ناسور یرهسی»نی دوالش (تصحیح قیلینیشی) 7–8 آیدن کۆپراق مدت چۆزیلیب، کتابلر ینگی اۆقوو ییلی باشیگچه تیار بۆلالمهدی. نتیجهده جلالتمآب وزیرنینگ وعدهسی هم خودی موز یوزیگه یازیلگن وعدهلر سینگری عملگه آشمهی قالدی!!

www.ezgu.org

کوز- 2013/1392

www.ezgu.org